

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA EKONOMICKÁ

Bakalářská práce

Stárnutí populace a financování starobních důchodů

The ageing of population and the funding of pensions

Matěj VONDRA

Plzeň 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma

„Stárnutí populace a financování důchodů“

vypracoval samostatně pod odborným dohledem vedoucí bakalářské práce za použití pramenů uvedených v příložené bibliografii.

Plzeň dne .....

.....

podpis autora

Poděkování

Rád bych poděkoval Ing. Pavlíně Hejdukové, Ph.D. za vedení mé bakalářské práce, odborný dohled a cenné rady.

Obsah

ÚVOD.....	7
1 CÍL PRÁCE A METODICKÝ POSTUP ŘEŠENÍ	8
2 SOCIÁLNÍ POLITIKA – DŮCHODOVÉ SYSTÉMY	9
2.1 SYSTÉMY FINANCOVÁNÍ DŮCHODŮ	10
2.2 PILÍŘE DŮCHODOVÉHO SYSTÉMU	13
2.3 ZPŮSOBY VYPLÁCENÍ.....	14
3 DŮCHODOVÝ SYSTÉM V ČR.....	15
3.1 NÁROK NA DŮCHOD	15
3.2 I. PILÍŘ	17
3.3 II. PILÍŘ	19
3.4 III. PILÍŘ.....	20
3.5 FINANCOVÁNÍ	23
4 DŮCHODOVÝ SYSTÉM VE SPOLKOVÉ REPUBLICE NĚMECKO	27
4.1 NÁROK NA DŮCHOD	27
4.2 I. PILÍŘ	29
4.3 II. PILÍŘ	32
4.4 III. PILÍŘ.....	35
4.5 FINANCOVÁNÍ.....	38
5 DEMOGRAFICKÝ VÝVOJ	42
5.1 DŮVODY ODSOUVÁNÍ MATEŘSTVÍ.....	42
5.2 DEMOGRAFICKÝ VÝVOJ V ČR.....	46
5.3 DEMOGRAFICKÝ VÝVOJ V SRN	49
6 SROVNÁNÍ ČR A SRN	52
6.1 DŮCHODOVÝ SYSTÉM	52
6.2 FINANCOVÁNÍ DŮCHODŮ	53
6.3 DEMOGRAFICKÝ VÝVOJ	55

7	MOŽNÁ DOPORUČENÍ.....	57
7.1	PŘÍPADNÉ ZMĚNY PAYGO SYSTÉMU	57
7.2	POSTUPNÝ PŘESUN K FONDOVÉMU SYSTÉMU.....	58
7.3	PRORODINNÁ POLITIKA.....	60
	ZÁVĚR	61
	SEZNAM TABULEK.....	62
	SEZNAM OBRÁZKŮ	62
	PŘEHLED POUŽITÝCH ZKRATEK.....	63
	MONOGRAFICKÉ PUBLIKACE A KNIHY	64
	INTERNETOVÉ ZDROJE.....	64
	PRÁVNÍ PŘEDPISY	73
	SEZNAM PŘÍLOH.....	74

Úvod

Stárnutí populace, tak můžeme nazvat jeden z jevů, který lze podle United Nations (2013) pozorovat na celém světě, tedy i v Evropě a v České republice. S tímto problémem je velmi často diskutované téma sociální politiky státu, a tedy to, jak budou financovány starobní důchody a péče o seniory. Právě tento trend v demografickém vývoji obyvatelstva má za následek větší zátěž na rozpočty jednotlivých států, což často vede k záporné bilanci mezi příjmy a výdaji určených k vyplácení těchto dávek. Tento deficit pak musí být financován i z jiných zdrojů a je tak narušena rovnováha veřejných rozpočtů daného státu.

Díky vyšší úrovni zdravotní péče a vyšší úrovni životního standardu se prodlužuje průměrná délka dožití. Mezi velký trend se řadí též stále větší odsouvání rodičovství do vyšších let života. Důvody mohou být jak sociální, tak ekonomické, a právě tyto dva faktory přispívají k výše zmíněnému problému.

Je tedy důležité změnit systém tak, aby byl schopen řešit aktuální demografický vývoj a samotné financování důchodů.

1 Cíl práce a metodický postup řešení

Cílem této práce je analyzovat aktuální problematiku stárnutí populace, s kterou souvisí právě sociální systém a vyplácení důchodů.

V první části práce, která je hlavně teoretická, jsou popsány jednotlivé systémy financování v kontextu sociálního státu, spolu s jejich výhodami i nevýhodami a to, na čem závisí tyto systémy. Což napomohlo k pochopení, jak lze jednotlivé systémy ovlivnit a využít.

Na základě rešerše jsou popsány základní principy důchodových systémů České republiky a Spolkové republiky Německo a poté je provedena analýza těchto důchodových systémů v kontextu demografického vývoje. Práce se dále zaměřuje na samotné rozpočty těchto zemí, budoucí vývoj stárnutí populace a náklady související se zabezpečením důstojného stáří pro seniory.

Práce diskutuje možné důvody, které vedou mladou generaci k odsouvání rodičovství a trendy v této oblasti, jelikož dané skutečnosti jsou jedním z hlavních důvodů, proč populace v jednotlivých zemích stárne. Další dopady jsou poté zřetelné ve zdravotnictví a vůbec v celkové ekonomické produktivitě.

V návaznosti na teoretickou část práce a provedenou analýzu je dále v práci použita metoda syntézy (pro shrnutí poznatků) a nakonec jsou navržena a popsána možná řešení stávající a též očekávané situace v dané oblasti.

Kapitoly jsou doplněny o tabulkové přehledy a grafy, jenž obsahují hlavní data v dané problematice a charakterizují jí. Další potřebné údaje k jednotlivým kapitálám jsou v přílohách této práce.

2 Sociální politika – důchodové systémy

Stát pomocí sociální politiky eliminuje tržní selhání soukromého sektoru. Jedná se o tzv. sociální pojištění, jenž pokrývá řadu služeb a je univerzálním krytím v různých situacích pro občany daného státu. Příslušné úřady státu si za to na oplátku vybírají daně a poplatky a pojišťují nás před riziky, jako jsou nezaměstnanost, nemoc, nízké příjmy v důchodovém věku a jiné. (Samuelson a kol., 2013)

To, jak jednotlivé státy řeší roli **sociálního státu** se různí. Některé státy jsou více solidární a dochází v nich k většímu přerozdělování bohatství. Stát tak bere větší zodpovědnost za životy všech občanů. Jiné země jsou více liberálnější a větší zodpovědnost kladou na každého jednotlivce. V tomto případě je míra redistribuce nízká. Právě to, jakou cestu jednotlivé země využijí závisí na jejich historii a filosofii, kterou zastávají. Tento systém tak má za úkol dodržovat určitou minimální úroveň sociálního zabezpečení a přijatelný životní standard občanům. V určité míře tak zajišťuje i vzdělávání občanů a následnou přípravu na povolání, zdravotní péči a jiné služby. (Krebs, 2009)

Odpůrci sociálního státu ale namítají, že by stát neměl přebírat v takové míře odpovědnost za životy a jejich rozhodování. Zastávají názory, že každý by se měl podílet na růstu společnosti svým chováním a schopnostmi, kterými disponují a tak by se nemělo stávat, že děti nepříznivých obyvatel vyrůstají v prostředí, kde jejich rodiče nepracují a berou to jako stav, ve kterém jde normálně žít na úkor ostatních. Samotní zastánci konstatují i to, že sociální stát by se měl stále vyvíjet na základě aktuální situace. (Hejduková, 2015)

Hejduková (2015) popisuje na základě rozsahu, kterým stát zajišťuje tyto služby, tři typy sociálního státu:

- **Redistributivní model** – v tomto modelu stát hraje velkou roli a dochází zde k velké redistribuci. Dávky jsou vypláceny všem občanům a tím jsou i náklady těchto sociálních států velmi vysoké.
- **Výkonný model** (též tzv. sociálně demokratický) – stát tohoto typu většinou již vybírá povinné sociální pojištění a zapojuje tak obyvatele do sociální politiky. Stát zde nehraje tak velkou roli a dává více prostoru nestátním subjektům. Míra

přerozdělování není zde tak vysoká a tak garantuje uspokojování sociálních potřeb jen v omezené míře.

- **Reziduální model** – jedná se o pravý opak prvně zmíněného modelu. Odpovědnost za uspokojení sociálních potřeb se zde přenesla na samotné občany. Je to právě rodina jedince a tržní ekonomika, která udává, jak moc budou zmiňované potřeby naplněny. Stát tedy vyplácí pouze minimální podpory a redistribuce je tu velmi nízká.

Výše zmíněné modely jsou spíše teoretické. Typy sociálních států v jednotlivých zemích se liší a jedná se právě o modely, které jsou kombinací výše zmíněných modelů. To jakým směrem daná země půjde, ovlivňuje historie státu, politické, ekonomické i demografické faktory. (Hejduková, 2015)

2.1 Systémy financování důchodů

Existují dva základní systémy financování, pomocí kterých lze řešit zaopatření na stáří. Třetí uvedený systém je pak kompromisem mezi prvními dvěma.

2.1.1 Fondový systém (FS)

Jednou z možností, jak se finančně na důchod připravit je, že si člověk sám bude během jeho aktivního života spořit vlastní prostředky. Tento přístup se nazývá fondový systém. Vlastní prostředky pak lze zhodnocovat v různých fondech, akciích, nemovitostech nebo v jiných aktivech. Pro tento účel primárně slouží penzijní společnosti. Často jsou využívány pro tento účel právě tzv. fondy životních cyklů, kde se nám podle našeho věku mění míra rizika a rozložení investic.

Právě fondy, které využívají kolektivní investování jsou nejvíce využívané a jsou vhodné i pro drobnější střadatele, kde lze investovat například od částky 300 korun, ať už pravidelně nebo jen jako jednorázový nákup. (Štýbr, 2011)

Neexistuje zde žádná mezigenerační solidarita a výše částky, kterou účastník tohoto systému získá, je determinovaná hlavně výší jeho úložek, mírou zhodnocení a dobou spoření na důchod. Tato částka může být však snížena o administrativní poplatky nebo daně a ovlivněna regulací státu. Samotná míra zhodnocení je pak ovlivněna situací na kapitálových trzích. Zapišeme-li tento vztah do matematické rovnice, dostáváme vzorec: (Dobešová, 2006)

$$\begin{aligned}
 \text{Fond} = & \\
 & + \text{úložky (pojistné)} \\
 & + \text{úroky (po zdanění)} \\
 & - \text{administrativní poplatky} \\
 & + (-) \text{ vliv regulace státu}
 \end{aligned}$$

Úroky se odvíjejí od výnosnosti na kapitálovém trhu a tedy od ekonomické situaci daného státu. Část tohoto systému právě významně reguluje stát ve snaze ochránit investice obyvatel. Na jedné straně tak omezuje rizikovost investic, ale na druhé straně i vyšší výnosnost, a zároveň tím i volatilitu, tedy kolísavost, což je nežádoucím jevem hlavně před koncem spoření. Fondový systém umožňuje provést diverzifikaci i v rámci více států, což například u níže zmíněného systému PAYGO nejde. Hlavní překážkou pro tento systém je málo rozvinutý finanční trh. (Klazar, 2011)

Hlavní výhodou je, že tento systém není závislý na ostatních, respektive na počtu lidí placících příspěvky a pobírající důchod. Záleží tedy jen na naší ochotě a schopnosti spořit. Pro efektivní naspoření a zhodnocení svých úspor je důležitá právě i finanční gramotnost jednotlivce a dovednost hospodařit se svými zdroji.

2.1.2 PAYGO systém

Druhou možností je, že se člověk spolehne na stát. Tedy na tzv. „PAYGO“ systém (Pay As You GO). Tento systém funguje na principu solidarity a jedná se o průběžné financování důchodů. Tedy důchodci jsou financováni z vybraného pojistného od ekonomicky aktivních obyvatel a většinou se jedná o určité procento z příjmů. Výše důchodu je proto ovlivněna počtem aktivního obyvatelstva a počtem lidí pobírající důchod. Je to tedy systém, který je závislý na demografickém vývoji daného státu, migrační politice a na výši příjmů, z kterých se toto pojistné počítá. Ačkoliv zde nehraje velkou roli situace na kapitálových trzích, determinantem je tu zaměstnanost daného státu a tedy to, kolik ekonomicky aktivních obyvatel se podílí na financování vyplácených dávek. Vyplácené dávky jsou tzv. dávkově definované, což znamená, že jsou garantované státem, nebo alespoň jejich určitá část. (Dobešová, 2006)

Pokud lze fondový systém vyjádřit matematickým vzorcem a určit jeho determinanty, tak i PAYGO systém lze takto definovat. Hlavní roli ve výběru pojistného zde bude hrát právě výše sazby pojistného, základ, z kterého je pojistné počítáno, a počet plátců. Podíváme-li se na to z pohledu výše vyplácení důchodů, budeme zde uvažovat průměrnou výši důchodu a počet beneficentů, tedy těch, co důchod pobírají. Vzorce vypadají potom následovně: (Klazar, 2011)

Vzorec 2

$$\text{Vybrané pojistné celkem} = \text{sazba} \times \text{průměrný vyměřovací základ} \times \text{počet plátců}$$

Vzorec 3

$$\text{Výše vyplácených důchodů celkem} = \text{počet důchodců} \times \text{průměrný důchod}$$

Tento systém ekonomicky ovlivňuje jeho účastníky a to zejména tzv. **substitučním efektem**. Tento efekt vysvětluje, že člověk pohlíží na své povinné sociální pojištění jako na „spoření“ na důchod a spoléhá se tak na stát, že mu zajistí důchod. Na základě tohoto vědomí dochází právě k zmenšenému zájmu k individuálnímu investování a spoření, což má za následek vytlačování soukromých úspor na úkor úspor státního sociálního pojištění. Toto vybrané pojištění v systému PAYGO je ihned využíváno k vyplácení dávek pro současné pobíratele důchodu a tak nedochází k žádnému zhodnocení kapitálu, jako v případě fondového systému. Je ovlivněna i **doba odchodu do důchodu**. Jednotlivci, kteří si uvědomují možnost pobírat starobní důchod, často této možnosti využijí a někteří tak odcházejí dříve, než by opravdu odešli nebýt těchto dávek. Čemuž často i přispívá neochota zaměstnavatelů zaměstnávat tyto lidi před penzí, což má za následek, že mnozí nenajdou zaměstnání a musí tak financovat delší dobu, kdy jsou bez příjmů. (Klazar, 2011)

2.1.3 Systém fiktivních účtů NDC

Jedná se poměrně o mladý systém. NDC je zkratkou z angličtiny a vychází z Notional Defined Contribution. Tento systém spojuje aspekty obou výše zmíněných systémů. Naplňuje činnost průběžného financování důchodu, který má v sobě fondové prvky. (Hejduková, 2015)

Z pohledu mezigenerační solidarity je tento systém označován spíše za neutrální a je to dáno tím, že je volba odchodu do důchodu zůstává na účastníkovi NDC systému. Je

tedy na něm, kdy začne pobírat dávky. Delší ekonomická aktivita se tak projeví na vyšších výplatách a naopak, bude-li chtít účastník pobírat dávku dříve, bude tato výplata nižší. Tento systém zaručuje určitou míru jistoty, což je vykoupena tím, že nedosahuje takové možnosti zhodnocení vkladů, jako ve FS. Výnosnost je dána růstem objemu mezd v ekonomice. (Klazar, 2011)

2.2 Pilíře důchodového systému

Důchodový systém se obvykle skládá celkem ze tří pilířů, které jsou zdrojem dávek pro vyplácení důchodů. Tyto všechny tři pilíře nemusejí být vždy zastoupeny v každé ekonomice daného státu a může být nějaký z těchto pilířů vynechán. Nejčastěji se jedná právě o druhý pilíř. Světová banka však doporučuje zavádět všechny tři pilíře. (Dobešová, 2006)

První pilíř je nejčastěji zákonem stanovený pilíř, do kterého je povinen každý přispívat. Jedná se i již popsany PAYGO systém a velkou roli zde hraje mezigenerační solidarita, což znamená, že tento systém je závislý na demografickém vývoji. Z tohoto pilíře jsou vypláceny dávky těm, kteří splnily zákonné podmínky. Těmi nejčastěji bývá hraniční věk, od kterého je možné důchod pobírat a délka přispívání do tohoto systému, během aktivního života. Tento pilíř je právě nejvíce diskutovaný ve spojitosti se stárnutím populace v mnoha zemích. Zdroj těchto dávek jsou buď fondy sociálního zabezpečení daného státu, nebo přímo státní rozpočet. (Hejduková, 2015)

Druhý pilíř může mít různou formu a podobu. Nejčastěji jde o možnost přispívání zaměstnavatelů a z části i samotných zaměstnanců. Tato možnost bývá často dobrovolná, ale výstup nemusí být již možný. Vybrané pojistné pak jde nejčastěji do tzv. penzijních fondů nebo společností a ty se je snaží zhodnotit na kapitálových trzích. (Hejduková, 2015)

Třetí pilíř představuje všechny soukromé úspory občanů. Jsou to příjmy, které jsou vyplácené od různých investičních nebo penzijních společností. Tedy vyplácení investovaných a případně zhodnocených prostředků klientů. Některé spořicí produkty mohou být státem podporovány různými daňovými úlevami nebo státními příspěvky.

2.3 Způsoby vyplácení

Podíváme-li se na výdajovou stránku jednotlivých systémů, tak v praxi se využívají celkem dva způsoby vyplácení dávek. Rozlišujeme tzv. dávkově definované (DB – defined benefit) a příspěvkově definovaný systém (DC – defined contribution). Jednotlivé způsoby jsou využity na základě toho, o jakých z výše popsaných důchodových systémů se jedná. (Loužek, 2014)

Dávkově definované (DB) jsou takové dávky, které jsou garantované nebo alespoň jejich část je garantovaná. Jedná se především o systémy PAYGO a zmiňovaná garance je často podmíněna nějakou podmínkou, například dodržení určité doby přispívání do tohoto systému. Dávky jsou vypočtené podle určitého vzorce (důchodové formule). V případě této možnosti jsou dávky, které budou vypláceny, dobře odhadnutelné již od začátku přispívání, tedy od začátku aktivního života uživatele těchto systémů, případně již před vstupem. Hlavním nositelem rizika je zde stát nebo zaměstnavatel, protože musí být vyplacena již předem garantovaná výše, bez ohledu na zdraví finanční situace státu. Tento systém je progresivní a nejchudší jedinci na tom mohou vydělat a naopak movitější prodělat. Dochází tak k větší rovnosti v redistribuci příspěvků. (Klazar, 2011)

Příspěvkově definované (DC) systémy se vyznačují nijak garantovanými benefity a tím nelze ani dopředu odhadnout jejich výši. Vše závisí na výnosnosti uložených peněz a tato výnosnost je determinována situací na kapitálových trzích. Tento systém je právě typický pro fondové systémy a případně pro systém fiktivních účtů NDC. Investiční riziko zde dopadá na samotného klienta, který si spoří. Tento systém patří mezi nejvíce zásluhové a tím je i nejméně progresivní. Každý dostane to, co si naspořil. (Loužek, 2014)

3 Důchodový systém v ČR

Důchodový systém spadá do systému sociálního pojištění, které je tvořeno třemi složkami: **nemocenské pojištění, pojištění v nezaměstnanosti a důchodové pojištění**. Všechny tyto dávky jsou vázány na odvody pojistného a představují značnou část mandatorních výdajů¹. (Hejduková, 2015)

Česká republika využívá model, který je tvořen dvěma pilíři – prvním a třetím. V letech 2013 až 2015 fungoval druhý pilíř, který i přes jeho zaniklou účinnost je níže popsán pro jeho lepší pochopení a popsání přínosů a nedostatků. První pilíř je součástí sociálního pojištění a je povinný pro výdělečné osoby. V některých případech definovaných zákonem lze být pouze dobrovolným účastníkem. Na rozdíl třetí pilíř je zcela dobrovolný a vklady do něj spravují tzv. penzijní společnosti. Podle ČNB (2016) aktuálně v ČR funguje osm těchto společností.

3.1 Nárok na důchod

V ČR existují v současné době dvě podmínky, které musí být splněny pro případ pobírání starobního důchodu. Jednou z těchto podmínek je délka pojištění a druhou podmínkou je to, že žadatel o důchod dosáhne určitého věku. (Hejduková, 2015)

3.1.1 Důchodový věk

Mnozí chtějí, aby tato hranice odchodu do důchodu se stále zvyšovala, neboť argumentují tím, že životní úroveň roste, průměrný věk dožití se zvyšuje a tím se snaží i částečně řešit financování těchto důchodů. Opozice zase zastává pevně daný věk odchodu do důchodu. Ti jsou toho názoru, že starší lidé nemohou pracovat stále do nekonečna a jejich zdravotní stav v tomto věku nedovoluje většině z nich vykonávat určitá zaměstnání, nebo by je minimálně vykonávat neměli.

Důchodový věk není jednotný a je tak rozdílný podle roku narození pojištěnců, případně u žen i podle počtu vchovaných dětí. Výchovou dítěte se rozumí, jestliže žena osobně pečuje nebo pečovala o dítě ve věku do dosažení zletilosti a to alespoň po dobu deseti let. Důchodový věk pojištěnců narozených před rokem 1936 je u mužů 60 a u žen

---

¹**Mandatorní výdaje** jsou takové výdaje, které jsou dány zákonem a vláda je nemůže ovlivnit. V současné době tyto výdaje tvoří 80 % všech výdajů ČR. Jedná se především o sociální transfery, kde podstatnou část tvoří právě dávky na starobní důchody, platby státu do všeobecného zdravotního pojištění, výplatu státních příspěvků ke stavebnímu spoření aj. (ICV, 2014)

57 let. U žen je tato hranice odstupňovaná podle počtu vychovaných dětí. Při výchově až pěti dětí důchodový věk klesne až na hranici 53 let. U pojištěnců narozených mezi lety 1936 až 1977 je věk odchodu do důchodu definován v zákoně tabulkou, kterou najdete v PŘÍLOZE A v této práci, a hranice se u mužů pohybují v rozmezí od 60 let až 65 let a u žen od 53 let též do 65 let. Poslední skupinu tvoří lidé narození po roce 1977, u těchto jedinců se věková hranice odchodu do důchodu vypočte tak, že k věku 67 let přičteme počet měsíců, který odpovídá dvojnásobku rozdílu mezi rokem narození pojištěnce a rokem 1977. (zákon č.155/1995 Sb.)

Budeme-li uvažovat pojištěnce, který splnil dobu pojištění a narodil se 18. 6. 1993, bude výpočet vypadat následovně:

$$\text{Důchodový věk} = \frac{(1993 - 1977) \times 2}{12} + 67 = 69,66 \text{ let (69 let 8 měsíců)}$$

Nárok na důchod mu tak vznikne 18. 2. 1963.

3.1.2 Doba pojištění

Aby člověk mohl pobírat penzi ve svém důchodovém věku, musí splnit ještě potřebnou dobu pojištění, tedy dobu, po kterou odvádí sociální pojištění nebo je státním pojištěncem. Ani tato doba není jednotná pro všechny. Je ovlivněna rokem, ve kterém nám vzniká nárok na starobní důchod.

Jako **doba pojištění** se rozumí všechny roky, v nichž bylo placeno důchodové pojištění a tzv. náhradní doby pojištění. **Náhradní doba pojištění** znamená dobu, kdy sice nebylo odváděno žádné pojištění na důchod, ale za určitých podmínek se tato doba i tak počítá do doby pojištění. Jak uvádí Česká správa sociálního zabezpečení (2015) do této doby se započítává například:

- Osobní výchova dítěte do 4 let,
- soustavná příprava na budoucí povolání studiem na střední nebo vysoké škole v ČR po dovršení 18 let a to v období před rokem 2010,
- v době vedení v evidenci na úřadu práce po dobu, po kterou náleží podpora v nezaměstnanosti nebo podpora při rekvalifikaci,
- doba výkonu vojenské služby v ozbrojených silách ČR,
- civilní služba (do roku 2004) a další...

Těm, co vznikl nárok na starobní důchod před rokem 2010, tak postačuje doba pojištění nejméně 25 let. Od roku 2010 do roku 2018 se potřebná doba pojištění zvyšuje a to o stejný počet let, jako je rozdíl mezi rokem nároku a rokem 2010. Například při nároku v roce 2014 je potřebná doba pojištění 29 let a v roce 2018 je to 34 let. Všechny roky po roce 2018 je nárok shodný a to 35 let. (zákon č. 155/1995 Sb.)

Zákon dále však definuje situace, kdy potřebná doba může být nižší. A to v případě, že před rokem 2010 dosáhl věku alespoň 65 let a dobu pojištění 15 let. Do roku 2013 je to dále odstupňované. Dosáhl-li člověk věku o pět let vyššího, než je důchodový věk muže narozeného ve stejném roce, mezi lety 2010 až 2013, jeho minimální doba pojištění musí být buď 16, 17, 18 nebo 19 let, podle toho, v kterém roce to bylo (v roce 2013 je to 19 let, v roce 2010 je to 16 let). Za stejných podmínek pak platí pro všechny, co si chtějí po roce 2013 nárokovat starobní důchod, že jejich doba pojištění musí být alespoň 20 let. (zákon č. 155/1995 Sb.)

*Podíváme-li se znovu na výše zmíněný příklad člověka, jehož důchodový věk je 69 let a 8 měsíců, musí tedy **splnit dobu pojištění alespoň 35 let**. Druhou alternativou je, že jeho **doba pojištění bude pouze 20 let**, ale nárok na důchod se mu posune o pět let, tedy na 74 let a 8 měsíců.*

Zákon dále definuje další podmínky, kdy lze uplatnit nárok na starobní důchod, například při zániku nároku na invalidní důchod za daných podmínek blíže definovaných v zákoně. Pro tuto práci však nenesou tyto podmínky velký význam.

3.2 I. Pilíř

Jedná se o průběžný systém (tzv. PAYGO), který byl již popsán výše a základní právní norma, jenž řeší důchodové pojištění v ČR, je zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

Každý zaměstnanec v rámci povinného prvního pilíře odvádí 6,5 % ze své měsíční mzdy a samotný zaměstnavatel hradí celkem 25% na sociální pojištění, které se skládá již ze tří zmíněných složek, které jsou rozděleny následovně: 21,5 % povinné důchodové pojištění, 2,3 % nemocenské pojištění a 1,2 % státní politika zaměstnanosti. Celkem tak stát vybere na **důchodové pojištění** od zaměstnance a jeho zaměstnavatele **28 %** ze mzdy zaměstnance. (Důchodová reforma, 2016)

U osob samostatně výdělečně činných (dále jen OSVČ) je povinnost a výše placeného pojištění rozdílná. OSVČ, která vykonává **hlavní** výdělečnou činnost, je povinným účastníkem důchodového systému. Ti, co vykonávají **vedlejší** výdělečnou činnost, je jejich účast na důchodovém pojištění dobrovolná, pokud jejich daňový základ (tj. příjmy mínus vynaložené výdaje) nepřesáhl stanovenou částku, která se každý rok mění (v roce 2016 je tato částka 64 813 Kč). V opačném případě je tato účast znovu povinná. Výše příspěvku činí **29,2 %** z vyměřovacího základu, jenž si OSVČ stanoví sama, ale nesmí být nižší, než 50 % upraveného daňového základu dle zákona o daních z příjmů. (Ministerstvo vnitra, 2016)

3.2.1 Výše starobního důchodu

Výpočet starobního důchodu v ČR je poměrně složitou záležitostí. Výše důchodu se skládá z tzv. základní výměry, která je pevně daná pro všechny a procentní výměry, jejíž výše se mění na základě naší aktivity a odvádění sociálního pojištění. **Základní výměra** je stanovena na 9 % průměrné měsíční mzdy a tato hodnota se zaokrouhuje na celé desetikoruny nahoru. Pro rok 2016 činí výměra 2 440 Kč a v roce 2015 byla ve výši 2 400 Kč. (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2015)

Pro výpočet procentní výměry se využívá tzv. **osobní vyměřovací základ** (OVZ). Ten se zjistí tak, že se vypočte měsíční průměr z úhrny všech ročních vyměřovacích základů za rozhodné období. Tímto ročním vyměřovacím základem se rozumí souhrn vyměřovacích základů během roku, vynásobený „*koeficientem nárůstu všeobecného vyměřovacího základu*“. Ten posune průměrný výdělek v čase na současnou hodnotu. Tento koeficient stanovuje vyhláškou Ministerstvo práce a sociálních věcí (dále jen „MPSV“) a to do 30. září následujícího kalendářního roku. (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2011)

Vzorec 4

$$OVZ = \frac{\text{úhrn ročních výdělků} * 30,4167}{\text{Celkový počet dnů v rozhodném období} - \text{vyloučené dny}}$$

Číslo 30,4167 představuje průměrný počet dnů v měsíci za celý kalendářní rok. Vyloučené dny jsou například dny pobírání nemocenské, invalidního důchodu 3. stupně, základní vojenská služba, péče o dítě po dobu 4 let, studium nebo evidence na úřadu práce. (Mařík, 2015)

Rozhodné období začíná kalendářním rokem, který následuje po dovršení plnoletosti, tedy 18 let a končí předcházejícím rokem, před rokem přiznání důchodu. Do 30.9.2011 se počítalo pouze 30 kalendářních roků po dovršení 18 let. Zůstalo však, že do rozhodného období se nezapočítávají příjmy před rokem 1986 a tak změna (déle než 30 let) se projeví až od roku 2016. (Česká správa sociálního zabezpečení, 2015)

Pokud máme osobní vyměřovací základ, tak jeho úpravou dostaneme **výpočtový základ**, který již slouží pro výpočet konečné procentní výměry. Upravíme ho pomocí redukčních hranic a to tak, že částka, která spadá do první redukční hranice, tak se počítá celá a částka nad tuto první redukční hranici se započítává pouze z 26 %. Na částku překračující druhou hranici se nepřihlíží. Výše těchto hranic se odvozuje od průměrné mzdy. První hranice je ve výši 44 % průměrné mzdy a druhá hranice je ve výši jejího čtyřnásobku. V roce 2016 jsou tak tyto hranice na úrovních 11 883 Kč a 108 024 Kč. (Česká správa sociálního zabezpečení, 2015)

Procentní výměra následně činí 1,5 % z výpočtového základu za každý celý rok doby pojištění až do vzniku samotného nároku na důchod. Pokud jedinec dosáhne důchodového věku, ale rozhodce se důchod nepobírat a stále pracovat, tak tato sazba se během každých 90 dnů zvyšuje o dalších 1,5 %. Za 90 dnů může tedy dojít k navýšení důchodu od 180 Kč u nižších důchodů až po 240 Kč. (Mařík, 2016)

3.3 II. pilíř

V roce 2013 proběhla v ČR tzv. důchodová reforma. Ta zavedla do českého důchodového systému druhý pilíř. Jednalo se o dobrovolný systém, který umožňoval odvést 3 % z povinného sociálního zabezpečení do penzijní společnosti, přičemž účastník tohoto systému musel odvést další 2 % ze své mzdy. Každý si pak mohl zvolit strategii zhodnocení vložených prostředků – zda se rozhodne pro rizikovější fondy s vyšším potenciálním zhodnocením nebo zda zvolí méně rizikové s menším výnosem. Bylo tedy na klientovi, kterou z penzijních společností si zvolí a jaký fond. Pro zaměstnavatele tento pilíř neměl žádné finanční dopady, stále platil stejné sociální pojištění, ale vyřizoval administrativu za své zaměstnance. (Důchodová reforma, 2016)

Do tohoto pilíře vstoupilo celkem asi 84 tisíc lidí, což bylo méně, než se očekávalo a tak 18. května 2015 bylo schváleno usnesení o ukončení druhého pilíře. Od července téhož

roku již nebylo možné do systému stoupit, ale ti co vstoupili museli do konce roku ještě platit příspěvky. Během roku 2016 se účastníci rozhodnou, zda si tyto prostředky nechají vyplatit nebo převést do třetího pilíře. (Ministerstvo financí ČR, 2015)

3.4 III. pilíř

Jedná se o tzv. **doplňkové penzijní spoření** (do roku 2013 penzijní připojištění) a na konci roku 2014 využívalo tento systém necelých 4,8 miliónů lidí. V tomto systému nyní existují celkem dva druhy smluv. (Důchodová reforma, 2016)

Ti, kteří si uzavřeli ještě za starých podmínek penzijní připojištění (do 30. listopadu 2012), jsou nyní účastníky takzvaného **transformovaného fondu**. Ten se vyznačuje tím, že má garantované nezáporné zhodnocení, ale naproti tomu je možnost zhodnocení nižší. Pokud v úhrnu za celý rok jsme uložili více jak 12 000 Kč, tak částka nad zmíněnou sumu lze odečíst od základu daně z příjmů fyzických osob (dále jen „FO“) a to až do výše 12 000 Kč. Aby si člověk mohl odečíst tuto částku od základu daně, musí během roku vložit do fondu 24 000 korun a konečná sleva na dani bude činit 1 800 Kč (15% z 12 000 Kč). (Důchodová reforma, 2016)

Stát dále tyto fondy podporuje státními příspěvky až 150 Kč při vkladu 500 korun a více každý měsíc. Do fondu může přispívat i třetí osoba, například zaměstnavatel. Tuto osobu je třeba nejdříve nahlásit penzijní společnosti. Tyto vklady třetích osob však nejsou podporovány zmíněným státním příspěvkem. Naspořené peníze lze pak vyplácet v pravidelných dávkách jako starobní důchod (po dosažení důchodového věku), invalidní důchod (při splnění podmínek) a výsluhovou penzi (po 15 letech spoření). Poslední možností je jednorázové vyrovnání nebo jako odbytné při předčasném ukončení. (zákon č. 42/1994 Sb.)

Majitelé předchozích smluv mají možnost přejít do **účastnických fondů**, ale již nejde přejít zpět. Tyto fondy jsou platné od roku 2013 a lze je jako jediné založit, pokud bychom nyní chtěli vstoupit do třetího pilíře. Ten se liší od předchozího tím, že neexistuje garance nezáporného zhodnocení, naproti tomu si člověk může určit jednu ze strategií, kterou preferuje – konzervativní, vyvážený nebo dynamický fond. První zmíněná možnost investuje vklady do dluhopisu a nejsou vystaveny měnovému riziku. Proto je tato možnost nejméně riziková, ale výnos není nijak vysoký. Opakem této

strategie je dynamický fond. Ten se vyznačuje investicí hlavně do akcií nebo nemovitostí. Je velmi volatilní, a proto je tato strategie na delší časové období, protože riziko je tu větší, ale potenciální výnosnost také. Vyvážený fond je poté kombinací obou zmíněných fondů. Mezi jednotlivými fondy lze v průběhu času přestupovat a měnit tak svou strategii. (Důchodová reforma, 2016)

Daňová úleva je stejná, jako u transformovaných fondů, je si možné tedy odečíst až 12.000 korun od základu daně. Stejně podmínky jsou i pro financování od třetí osoby. Zaměstnavatel tak může přispívat do těchto fondů svého zaměstnance. U obou fondů a zároveň i u životního pojištění platí to, že tyto příspěvky od zaměstnavatele nepodléhají sociálnímu ani zdravotnímu pojištění a jsou osvobozeny od daně z příjmu FO. Zaměstnavatelé mají tak možnost, jak levnější cestou zvýšit zaměstnanci platové ohodnocení. Navýšení mzdy o 1 000 Kč by podnik vyšlo celkem na 1 340 korun (34 % za sociální a zdravotní pojištění). (Důchodová reforma, 2016)

Účastník těchto fondů může získat státní příspěvek od 90 Kč (při úložce 300 Kč) až do výše 230 Kč měsíčně při úložce tisíc korun a více, viz tabulka č. 1. (zákon č. 427/2011 Sb.)

Tab. č. 1: Státní příspěvky do účastnického fondu

Měsíční vklad (v Kč)	300	400	500	600	700	800	900	1 000
Státní příspěvek (v Kč)	90	110	130	150	170	190	210	230
Státní příspěvek (v %)	30,0	27,5	26,0	25,0	24,3	23,8	23,3	23,0

Zdroj: vlastní zpracování dle údajů v zákoně č. 427/2011 Sb., 2016

3.4.1 Aktuální situace

Na českém trhu lze najít aktuálně osm transformovaných fondů od sedmi penzijních společností. Co se týče účastnických fondů, je možné si vybrat až z 27 různě rizikových fondů od osmi společností. (Česká národní banka, 2016)

Na konci 3. čtvrtletí roku 2015 bylo celkem 4 666 233 klientů ve třetím pilíři důchodového systému. Z toho 4 335 689 v penzijním připojištění (TF) a 330 544 v doplňkovém penzijní spoření (ÚF; dále jen „DPS“). Od roku 2012, kdy byl největší nárůst, počet účastníků stále klesá (viz tabulka č. 2). V roce 2015 celkem 20 % zaměstnavatelů přispívá svým zaměstnancům do těchto fondů a to v průměrné výši

696 Kč do penzijního připojištění a 801 Kč do DPS. (Asociace penzijních společností ČR, 2015)

Tab. č. 2: Počet účastníků ve fondech III. pilíře v ČR

Fondy	Počet účastníků ke dni 31.12.					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015*
Transformované	4 595 342	4 599 209	5 150 415	4 870 174	4 557 812	4 335 689
Účastnické				91 027	228 812	330 544
Celkem	4 595 342	4 599 209	5 150 415	4 961 201	4 786 624	4 666 233

*Konec 3. čtvrtletí 2015

Zdroj: vlastní zpracování na základě údajů z APS ČR, 2016

Klienti uložili celkem do třetího pilíře vklady v hodnotě 341,876 mld. Kč a 97 % těchto vkladů je uloženo v TF. To svědčí i o konzervativnosti občanů ČR, neboť 87,5 % prostředků v TF je uloženo v dluhopisech a pouze 1,61 % tvoří akcie. (Asociace penzijních společností ČR, 2015)

3.4.2 Změny od roku 2017

Protože nebyl v ČR stále prosazena žádná rozsáhlejší reforma důchodového systému, pokud nepočítáme druhý pilíř, který byl i zrušen, byla schválena na konci roku 2015 novela zákona, která má více zatraktivnit třetí pilíř a přivést do něj více lidí, neboť jak bylo popsáno výše, klienti z něho spíše odcházejí. Tato novela by měla nabýt účinnosti od roku 2017.

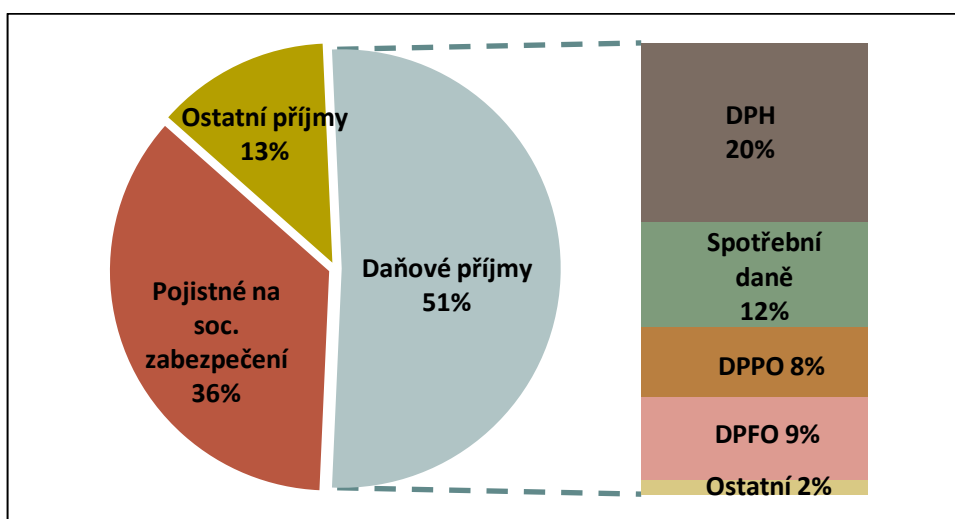
Jednou z novinek je **vyšší daňové zvýhodnění**. Od nového roku je možné si na daních odečíst až částku **24 000 Kč** (místo 12 000 Kč). Bude to tedy vypadat tak, že při vkladu 12 000 Kč ročně dostane klient státní příspěvek ve výši 230 Kč každý měsíc. A vložené prostředky nad tuto částku pak lze odečíst od daně. Další příjemnou novinkou pro mnoho zúčastněných je to, že lze již požádat o **nasporené peníze ve věku 60 let** u ÚF a tím se sjednotili podmínky s TF. Úplnou novinkou je pak možnost spoření formou třetího pilíře **i dětem**. Rodiče budou mít možnost svým dětem spořit již od brzkého věku dítěte a v menších částkách. Přičemž po dovršení 18 let, si bude moci klient vybrat až třetinu vložených vlastních úspor, tedy bez státního příspěvku. Musí však splnit podmínku doby spoření, která je v délce 10 let a další dva roky po výběru nesmí změnit penzijní společnost. (Nováková, 2016)

Novinky se týkají i samotných penzijních společností. Ty si mohou díky novele účtovat **vyšší poplatky** za správu fondu. U ÚF stoupne roční poplatek z vkladů 0,8 % na 1 %, kromě konzervativního fondu, kde zůstane 0,4 %. U TF bude zvýšení ze 0,6 % na 0,8 %. Co se týče poplatků ze zisků, tak u TF si společnosti budou moci nárokovat o 5 % méně, tedy pouze 10 % z původních 15 %. U ÚF je tomu přesně naopak, zde došlo k navýšení 10 % na 15 %. **Zvýší se i hranice příspěvků od zaměstnavatele** za rok a to z částky 30 000 Kč na 50 000 Kč. Je to částka, z které neplatí zaměstnanec ani zaměstnavatel žádné daně ani pojištění. A další významnější změnou je ta, že klienti mohou **ušetřit na daních zisků**. Aktuálně, pokud zvolí jinou formu výplaty, než je doživotní penze, musí ze svého zisku odvést daň 15 %. Nyní ti, co si zvolí minimálně desetiletou penzi, tak budou i tak od této daně osvobozeni. (Nováková, 2016)

3.5 Financování

Sociální pojištění je po daních největším příjmem do státního rozpočtu. Podíváme-li se na strukturu příjmů státního rozpočtu za rok 2015, zjistíme, že pojistné na sociální pojištění se podílelo z 36 % (400,7 mld. Kč) na celkových příjmech, které činily 1 118,5 mld. Kč. Daňové příjmy tvoří 51 % příjmů a nejvíce se na tom podílí daň z přidané hodnoty (DPH) a spotřební daně. (Ministerstvo financí ČR, 2015)

Obr. č. 1: Struktura příjmů státního rozpočtu za rok 2015 v ČR

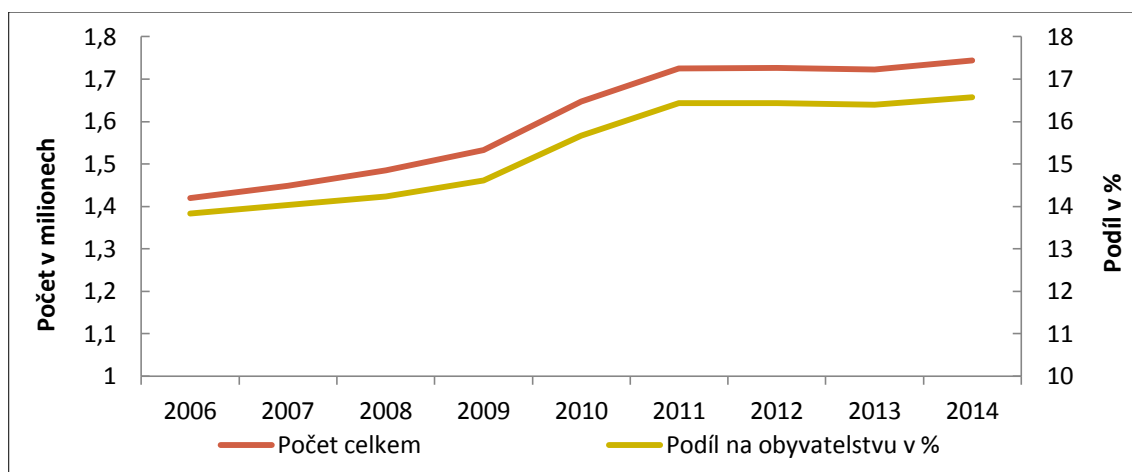

Zdroj: vlastní zpracování na základě údajů z MF ČR, 2016

Každým rokem, kdy populace nejen v ČR stárne, tak roste počet příjemců pobírající starobní důchod a zvyšuje se podíl těchto beneficentů na celkovém obyvatelstvu. Tento

vývoj znázorňuje obrázek č. 2. Ještě v roce 2006 pobíralo starobní důchod 1,42 mil. obyvatel. Během 8 let (v roce 2014) tento počet vzrostl na 1,74 mil., což představuje skoro 23% nárůst. Z pohledu podílů na obyvatelstvu se jednalo o nárůst z hodnoty 13,8 % na 16,6 %. To má za následek, že méně ekonomicky aktivních lidí musí financovat v systému PAYGO více neaktivních beneficentů pobírající starobní důchod. (Český statistický úřad, 2015)

Obr. č. 2: Počet příjemců starobní penze v ČR

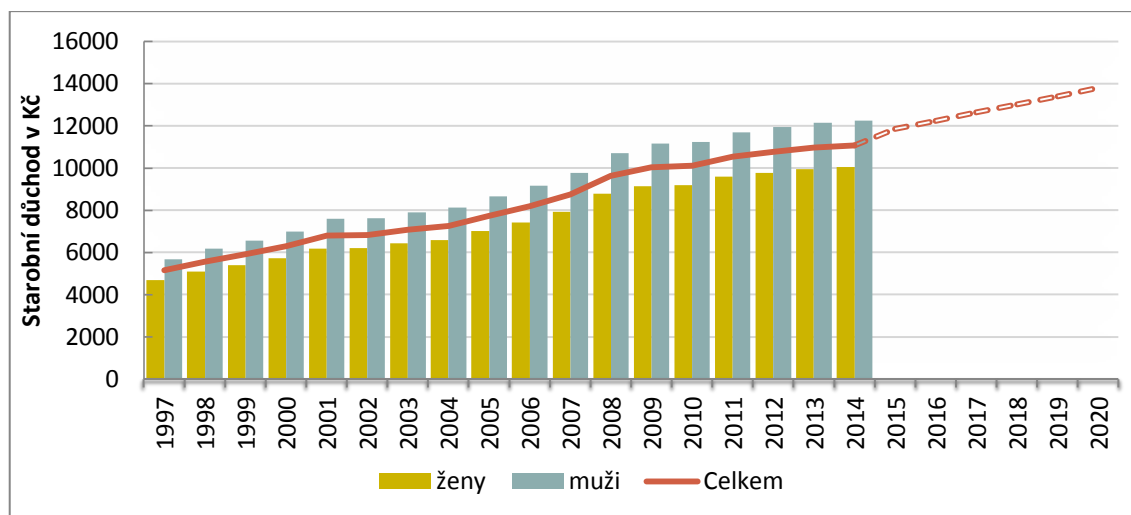
Zdroj: vlastní zpracování na základě údajů z ČSÚ, 2016

Průměrná výše starobního důchodu v roce 2014 činila 11 075 Kč a každoročně se do tohoto roku zvyšovala. Od roku 1997 do roku 2014 průměrný důchod rostl v průměrném tempu² o 4,61 % ročně. Tento růst je způsoben jak růstem cenové hladiny, tak růstem průměrné mzdy. Průměrná mzda vstupuje, jak bylo již výše popsáno, do výpočtu mzdy pro základní výměru, ale růst mezd ovlivňuje i procentní výměru každého jedince. Přerušovaná čára na obrázku č. 3 pak předpovídá vývoj průměrného důchodu v následujících 5 letech. K predikci byla využita regresní analýza³. V roce 2020 by měl být průměrný důchod 13 805 Kč.

² Průměrné tempo bylo vypočítáno pomocí geometrického průměru z meziročních indexů.

³ K regresní analýze byl použit parabolický trend s indexem determinace 0,9828

Obr. č. 3: Vývoj průměrného starobního důchodu v ČR

Zdroj: vlastní zpracování na základě údajů z ČSÚ, 2016

Průměrné důchody mužů jsou přitom vyšší než u žen. V roce 2014 činil rozdíl mezi průměrnými důchody mezi oběma pohlavími 2 209 Kč. V roce 1997 činil pouze 1 002 Kč. Může se tedy zdát, že ženy mají v průběhu času stále méně. Ale srovnáme-li podíl průměrných důchodu u mužů a žen, zjistíme, že se během uplynulých 17 let tento podíl nijak neměnil a důchod u žen dosahuje průměrně ve výši 81,7 % důchodu mužského.

Při porovnání výše měsíčního průměrného starobního důchodu vůči průměrné měsíční mzdě lze zjistit, že důchod dosahuje zhruba 44 %. Tato výše se díky valorizaci důchodů nijak razantně nemění a průměrné tempo růstu tohoto podílu je zanedbatelné, tedy růst 0,04 % ročně.

Tab. č. 3: Podíl starobního důchodu a průměrné hrubé mzdy (v %)

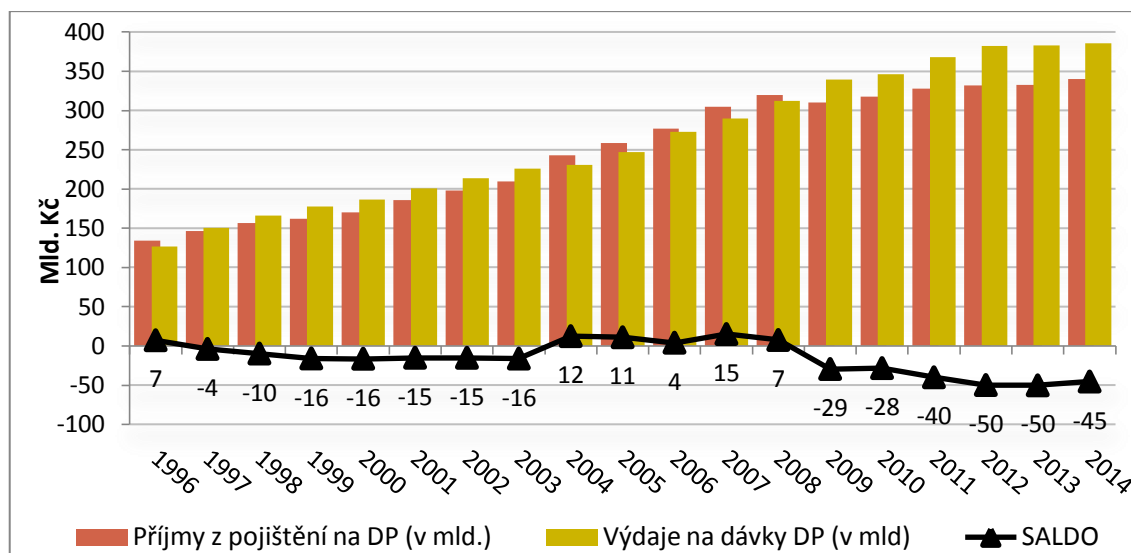
Rok	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Ø důchod / Ø hrubá mzda	44,48	42,94	43,60	43,29	43,13	44,04	44,43	43,81	44,66	44,44	45,29	44,68

zdroj: vlastní zpracování na základě údajů z ČSÚ, 2016

Zaměříme-li se na samotné příjmy a výdaje důchodového pojištění, tak je logické, že díky zvyšování počtu beneficentů budou růst výdaje. Na růst těchto výdajů navíc mohou působit jiné faktory, než jen počet těchto pobíratelů starobních důchodů, hraje zde určitou roli i valorizace důchodů, která je daná zákonem a měla by tak reagovat na inflaci, která znehodnocuje tyto důchody.

Obr. č. 4: Saldo českého důchodového účtu

zdroj: vlastní zpracování na základě údajů z MF ČR, 2016

Obrázek č. 4 zobrazuje vývoj výdajů i příjmů důchodového účtu. Ten byl většinu let deficitní, až na roky 2004 až 2008. Po tom roce, kdy byla finanční krize, jež odstartovala na hypotečním trhu v USA, se zvýšily výdaje, ale zároveň i snížily příjmy, a saldo se tak dostalo do deficitu 29 mld. Kč. Od té doby se deficit prohluboval a až v roce 2014 se snížil deficit z 50 mld. na 45 mld. Kč.

Od roku 2012 se výdaje na důchody dofinancovávají z příjmů z DPH a to ve výši 7,2 % z celkových výnosů na této dani. V tomto roce byly převedeny na základě usnesení vlády č. 693/2012 celkové prostředky ve výši 14,4 mld. Kč. (Ministerstvo financí ČR, 2013)

4 Důchodový systém ve Spolkové republice Německo

Ve Spolkové republice Německo (dále jen „SRN“) je financování důchodů postaveno na třech pilířích. První pilíř je označován jako „gesetzliche Rentenversicherung“, což je zákonné pojištění, a stejně jako v ČR, jedná se o PAYGO systém. Druhý pilíř je v němčině nazýván „betriebliche Altersvorsorge“, který se zaměřuje především na zaměstnavatele a jejich zaměstnance. A posledním pilířem je soukromé zaopatření na stáří označováno jako „private Altersvorsorge“. Přičemž třetí a částečně druhý pilíř jsou dobrovolnými. (Bundesministerium für Arbeit und Soziales, 2013)

Díky historii je navíc SRN rozděleno v různých případech, včetně záležitostí s vyplácením důchodu a i v jiných ekonomických oblastí, na tzv. „alte Bundesländer“ a „neue Bundesländer“ (staré a nové země – západní a východní).

4.1 Nárok na důchod

V SRN existují též dvě základní podmínky, které musí být splněny, aby měl pojištěnec nárok na starobní důchod. A stejně jako v ČR je to dosažený věk a doba pojištění. (SGB VI – Gesetzliche Rentenversicherung)

4.1.1 Důchodový věk a doba pojištění

Od roku 2012 byla stanovena hranice odchodu do důchodu na věk 67 let. Předtím byla tato hranice o dva roky méně, tedy 65 let. Pro odchod v tomto věku postačí být pojištěn pouze pět let. Tento důchod je označován jako „Regelaltersrente“. (Deutsche Rentenversicherung, 2016)

Mohou však nastat dvě situace, kdy je možné odejít do důchodu již dříve, a obě jsou závislé na datu narození – jsou to tzv. důchody „für *besonders langjährig Versicherte*“ a „für *langjährig Versicherte*“. **První zmiňovaná varianta** je pro ty, kteří splnili dobu pojištění 45 let. Tato varianta je poměrně nová, protože byla zavedena v roce 2012. Jedinci narození před rokem 1953 si mohou od roku 2014 nárokovat důchod v 63 letech bez nějakých srážek na důchodu. Těm, jež se narodili mezi lety 1953 a 1963, se hranice zvyšuje o další dva měsíce každým rokem až do 64 let a 10 měsíců, viz Příloha B. Pojištěnci narození po roce 1963 mají pak jednotný důchodový věk 65 let. **Druhý**

varianta je pro ty, co splnili dobu pojištění alespoň 35 let. Pokud se žadatel o důchod narodil před rokem 1949, hranice odchodu do důchodu je pro něj ve věku 65 let. Může však jít do předčasného důchodu již v 63 letech, ale tím si sníží výši důchodu o 7,2 %. U jedinců narozených mezi lety 1949 až 1963 se tato hranice znovu postupně zvyšuje. Hranice u pojištěnců narozených od roku 1964 činí 67 let a platí pro ně též možnost odchodu do předčasného důchodu v 63 letech, ale se snížením 14,4 % z důchodu. (Krause, 2014)

Pokud se podíváme na stejný příklad pojištěnce jako v kapitole 3.1, jenž se narodil 18. 6. 1993, má následující možnosti, kdy a za jakých podmínek odejít do důchodu:

- *Využít důchod „für langjährig Versicherte“ (35 let pojištění) a odejít do důchodu 1. 7. 2060. (ve věku 67 let) nebo využít předčasný důchod 1. 7. 2054 se sníženým důchodem o 14,4 %.*
- *Využít důchod „für besonders langjährig Versicherte“ (45 let pojištění) a odejít do důchodu 1. 7. 2058 (ve věku 65 let).*
- *Využít „Regelaltersrente“ (5 let pojištění) a odejít do důchodu 1. 7. 2060 (ve věku 67 let).*

Stejně jako v ČR, tak i zde hraje velkou roli doba pojištění každého jedince. Je to nejen z důvodu nároku na samotný důchod, ale i jeho výše. Jak bylo popsáno výše, v některých případech má vliv i na hranici odchodu do důchodu.

Do doby pojištění patří nejen doba, kdy odvádíme pojistné ze zaměstnání nebo podnikání, ale i jiné doby. Během této doby pojištěnec neplatí žádné pojistné a přesto se započítává do celkové doby pojištění. Deutsche Rentenversicherung (2016) uvádí následující situace, které se počítají do této doby:

- Doba, při které se jedinec vzdělává a připravuje se na budoucí povolání,
- doba během těhotenství,
- soustavná péče o dítě a to do věku tří let,
- během hledání si zaměstnání – *Agentur für Arbeit* platí pojištění za ty, co si práci hledají a mají zároveň nárok na sociální podporu v nezaměstnanosti,
- pracovní neschopnost nebo invalidita,
- doba, při které si člověk ve věku 17 až 25 let hledá studium,

- nemoc ve věku od 17 do 25 let,
- doba plnění civilní služby a další...

4.2 I. pilíř

Tento pilíř je upraven zákonem „*Sozialgesetzbuch (SGB) Sechstes Buch – (VI) Gesetzliche Rentenversicherung*“ účinný od roku 1990.

Jedná se o zákonné pojištění, do kterého jsou povinni lidé přispívat za určitých podmínek. U zaměstnanců je příspěvek na důchodové pojištění **ve výši 18,7 %** z jejich hrubé mzdy. Přičemž polovinu hradí zaměstnanci sami ze svého platu a druhou půlku hradí zaměstnavatel. Pokud nepočítáme daň z příjmů, je tento příspěvek také nejvyšší ze všech srážek ze mzdy⁴. (FOCUS, 2016)

Zaměstnavatel toto pojištění spolu s dalšími sociálními příspěvky vypočítá, strhne a odvede. Dobrovolně pojištění si platí tyto příspěvky celé sami a to v měsíční výši, kterou si sami zvolí, v roce 2015 je to nejméně 84,15 € měsíčně a maximálně 1 159,4 € za měsíc. Mezi povinně zákonné pojištěnce naopak nepatří některé skupiny lidí. Jsou to například státní úředníci, soudci, vojáci z povolání, duchovní, okrajově zaměstnaní (brigády nebo částečné úvazky s výdělkem do 450 € za měsíc), důchodci a OSVČ. (Deutsche Rentenversicherung, 2016)

V SRN existují ještě další systémy kromě „*gesetzliche Rentenversicherung*“, například „*Nachversicherung*“. Toto pojištění je právě pro zmíněné státní úředníky, soudce, vojáky, nebo učitele. Příspěvky do tohoto systému hradí v plné výši zaměstnavatel. (SGB VI – Gesetzliche Rentenversicherung)

Hlavní rozdíl mezi českým důchodem a německý důchodem je ten, že v SRN musí pobíratelé starobního důchodu hradit nadále **sociální („Pflegeversicherung“)** a **zdravotní pojištění („Krankenversicherung“)**. U zdravotního pojištění mají možnost si zvolit ze dvou variant: buď budou platit veřejné pojištění, nebo se rozhodnou

---

⁴ V SRN je z hrubé mzdy sraženo 1,5 % (3 % dohromady se zaměstnavatelem) na „**Arbeitslosenversicherung**“ (nezaměstnanost); 7,3 % (14,6 % dohromady) na „**Krankenversicherung**“ (zdravotní poj.); 1,425 % u bezdětných zaměstnanců, jinak 1,175 % (2,6 % nebo 2,35 % dohromady) na „**Pflegeversicherung**“ (ošetřovatelská péče) a daň, jejíž výše je rozdělena do šesti pásem. (FOCUS, 2016)

pro soukromé⁵. Toto rozhodnutí je na každém jedinci. Na zdravotní pojištění jde celkem 14,6 %, z důchodu platí penzista pouze polovinu (7,3 %) a druhou polovinu hradí tzv. „Rentenversicherungsträger⁶“. Příspěvky na sociální pojištění naopak hradí celé sám a to ve výši 2,35 %, bezdětní hradí 2,6 %. V některých případech může být vyplácený důchod i zdaněn **daní z příjmů**. O tom, v jaké výši, rozhoduje rok, kdy začal pojištěnec pobírat důchod. Takzvaný „Rentenfreibetrag“ je část důchodu, která nepodléhá dani, a poměr této části se liší podle roku začátku důchodu, viz PŘÍLOHA C. Od roku 2005 je tento poměr 50:50 a poté se každým rokem zdanitelná část zvyšuje. Od roku 2040 bude celý důchod zdanitelný. Vypočítává se ale z ročního důchodu, což znamená, že musí být pobírán všech 12 měsíců v roce, a následný součet důchodů během tohoto roku je jako základ pro výpočet. Pokud se v dalších letech zvýší pobírateli důchodu penze v rámci valorizace, stále platí první vypočtená hodnota z ročního příjmů jako nezdanitelná část a nemění se. Navíc musí zdanitelná část přesáhnout určitou částku, aby jedinec musel odvést daň z tohoto důchodu. Zhruba 75 % důchodců v SRN žádné daně neodvádějí, protože se nedostanou s jejich zdanitelnou částí na tuto hranici. (Deutsche Rentenversicherung, 2016)

Hranice, kterou musí přesáhnout, se v němčině nazývá „*steuerliche Grundfreibetrag*“ a představuje **existenční minimum**. Platí pro zaměstnance, podnikatele, důchodce i studenty. Aby jednotlivci těchto skupin nemuseli odvádět daně z příjmů, nesmí jejich hrubý příjem tuto hranici přesáhnout. V roce 2016 tato hranice činí 8 472 € pro jednotlivce a 16 944 € pro manžele za rok. PŘÍLOHA D znázorňuje vývoj těchto částek. (Information Highway Lutz Schumann, 2015)

Pro příklad si představme pana Schwarze, ten obdržel v listopadu roku 2008 svůj první důchod. Jeho hrubý roční příjem za rok 2009 činil 13 000 €.

Protože v roce 2008 nepobíral důchod všech 12 měsíců, bereme jako základ rok 2009. Podíl zdanitelné části v roce 2008 je 56 %, což představuje 7 280 €. Nezdanitelná část pak činí 5 720 €. Protože v roce 2009 je „steuerliche Grundfreibetrag“ 7 834 € a zdanitelná část je nižší, nemusí odvádět žádnou daň.

---

⁵ **Veřejné pojištění** je stejné jako v ČR. Sráží se určité procento z příjmů a za to pojištěnec dostává zdravotnické služby. U **soukromého pojištění** platíme soukromé pojišťovně a výše příspěvků záleží na rizikovosti klienta.

⁶ Instituce, která na základě Sozialgesetzbuch VI obstarává služby „Gesetzliche Rentenversicherung“. (Wikipedia, 2015)

Pokud by se důchod díky valorizaci zvýšil v roce 2011 například na 13 130 €, nezdanitelná část zůstává zachována ve výši 5 720 € a zdanitelná část by se zvýšila na 7 410 €.

4.2.1 Výše starobního důchodu

SRN využívá pro výpočet důchodu vzorec, který slouží pro výpočet i jiných typů důchodů než starobních, například invalidních nebo vdovských. Do výpočtu dosazujeme celkem čtyři proměnné a tyto proměnné vychází z aktivity každého jedince v tomto systému a aktuální hospodářské situace, viz vzorec 5. Tyto informace si může každý vyžádat a pravidelně tak dostávat v ročním výpise všechny informace, které se využívají právě i pro výpočet důchodů. (SGB VI – Gesetzliche Rentenversicherung)

Vzorec 5

$$\text{Monatliche Rentenhöhe} = \text{Entgeltpunkte} \times \text{Zugangsfaktor} \times \text{Aktueller Rentenwert} \times \text{Rentenartfaktor}$$

Body za odměnu („Entgeltpunkte“) představují nejdůležitější faktor z celého vzorce. Každý rok je výdělek porovnáván s průměrem všech pojištěnců. Pokud by se přesně rovnal průměru, dostal by pojištěnec hodnotu *jedna*. Je to tedy podíl výdělku a průměrných výdělků všech pojištěnců. Navíc existuje hranice tzv. „Beitragsbemessungsgrenze⁷“, nad kterou se již nepřihlíží i v případě výdělku nad tuto hranici. Všechny tyto body se poté sečtou za jednotlivé roky. (Deutsche Rentenversicherung, 2016)

Výši průměrných ročních výdělků a „Beitragsbemessungsgrenze“ od roku 1994 zobrazuje PŘÍLOHA E.

Faktor vstupu („Zugangsfaktor“) hodnotí pojištěnce z hlediska času, kdy do důchodu vstupuje. Pokud odejde dříve, tak bude důchod snížen a naopak, pokud požádá o důchod déle, tak se mu navýší. Pokud odchází v době, kdy mu vzniká nárok, tak tato hodnota je opět *jedna*. (SGB VI – Gesetzliche Rentenversicherung)

Aktuální hodnota důchodu („Aktueller Rentenwert“) značí aktuální výši měsíční renty, která je vyplácena za jeden *bod za odměnu*. Přičemž *nové* a *staré* země mají

⁷ „Beitragsbemessungsgrenze“ představuje částku, nad kterou se neplatí daně a pojištění. Aktuální výše pro rok 2016 u důchodového pojištění je pro západní země 74.400 € ročně a pro východní země 64.800 € za rok. (Die Bundesregierung, 2015)

rozdílnou hodnotu tohoto ukazatele. Existuje vzorec, podle kterého je tato hodnota počítána. Zohledňuje právě vývoj mezd zaměstnanců, náklady na zaopatření na stáří a obsahuje takzvaný faktor udržitelnosti, který reaguje na aktuální demografickou situaci. Každý rok se tato hodnota mění a je stanovena vždy od 1. července. Od 1.7.2015 je tato hodnota ve výši 29,21 € pro staré země a 27,05 € pro země nové. (Deutsche Rentenversicherung, 2016)

Druh důchodu („Rentenartfaktor“) je druhým faktorem, který jedinec osobně neovlivní. Jedná se pouze o určení, o jaký typ důchodu se jedná. Přičemž dle SGB VI – Gesetzliche Rentenversicherung jsou hodnoty následující:

- *starobní a plný invalidní důchod a obdoba rodičovského příspěvku jako v ČR („Erziehungsrenten“)* mají hodnotu jedna,
- *důchod částečné invalidity* 0,5
- *plný sirotčí důchod* 0,2 a *poloviční sirotčí důchod* 0,1,
- *vdovský důchod* 0,55 nebo 0,6.

Příkladem mohou být zaměstnanci ze „starých zemí“, kteří měli pro zjednodušení výpočtu vždy průměrný důchod a tak jejich „Entgeltpunkte“ byli v každém roce jedna. První však splnil podmínky pro tzv. důchod „für besonders langjährig Versicherte“ – 45 let pojištění a druhý pro důchod „für langjährig Versicherte“ - 35 let pojištění. Oba žádají o starobní důchod a odcházejí do důchodu v době, kdy na něj mají plný nárok a to v roce 2016. Podle vzorce 5 budou důchody následující:

důchod „für besonders langjährig Versicherte“

$$\text{Měsíční důchod} = 45 \times 1 \times 29,21 \times 1 = 1\,314,45 \text{ €}$$

důchod „für langjährig Versicherte“

$$\text{Měsíční důchod} = 35 \times 1 \times 29,21 \times 1 = 1\,022,35 \text{ €}$$

4.3 II. pilíř

Od roku 2002 mají zaměstnanci možnost využít druhý pilíř. Každý zaměstnanec, který je pojištěn v prvním pilíři, má možnost část své **hrubé mzdy** nebo různých odměn (vánoční prémie, peníze na dovolenou) převést právě do tohoto systému. Příspěvky jak

od zaměstnavatele, tak i od zaměstnance jsou osvobozeny od daní a pojištění. Pro zaměstnavatele druhý pilíř představuje způsob, jak navýšit zaměstnanci plat a přitom nenést takové náklady. Na druhou stranu zaměstnanec si tím sníží zároveň výši důchodu v prvním pilíři, protože do něj bude odvádět méně. (Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH, 2015)

Výhodou pro zaměstnance může být to, že podnik přebírá v tomto systému administrativu a zároveň tyto příspěvky platí a odvádí. Poplatky za správu a uzavření jsou zároveň nižší než u třetího pilíře. Zaměstnavatel si může i od zaměstnance nárokovat poplatek za tuto správu. Podle Deutsche Rentenversicherung (2015) má zaměstnavatel pět způsobů, jak realizovat druhý pilíř:

- **„Als Direktversicherung“** - představuje životní nebo důchodové pojištění, které zřizuje sám zaměstnavatel ve prospěch svých zaměstnanců. Tento způsob je charakteristický pro malé podniky, jelikož správní náklady přebírá pojišťovna, a pokud zaměstnanec odejde z firmy, nadále si může sám hradit toto pojištění. Příspěvky do 4 % z tzv. „Beitragsbemessungsgrenze“ jsou osvobozeny od daní a pojištění (2 976 € pro západní země a 2 592 € pro východní) a dalších 1 800 € je osvobozeno od daně, ale pojištění se již odvádí.
- **„Über eine Pensionskasse“** – je systém, který zakládá sám jediný zaměstnanec nebo více zaměstnanců. Jedná se o speciální životní pojištění, do kterého přispívá znovu zaměstnavatel a případně částečně samotný zaměstnanec. Daňové zvýhodnění a osvobození od plateb pojistného je stejné jako u předchozí varianty. Znovu je možnost pokračovat v případě odchodu ze zaměstnání.
- **„Über einen Pensionsfonds“** – jsou to fondy, do kterých má zaměstnanec právo vstoupit, a zaměstnavatel nebo zaměstnanec do nich odvádí své příspěvky. Fondy mohou tyto peněžní prostředky investovat tak, jak uznají za vhodné, proto je tu sice možnost vyššího zhodnocení, ale za cenu vyššího rizika ztráty.
- **„Als Direktzusage/Pensionszusage“** – tímto se zaměstnavatel zavazuje, že bude svému zaměstnanci v jeho důchodovém věku vyplácet rentu z majetku společnosti. Proto si firma tvoří rezervu, z které budou tyto dávky vypláceny a často se nechává podnik i pojistit pro případ neschopnosti splácet. Tyto peníze jsou ze zákona chráněny i proti insolvenčnímu úpadku podniku. Většinou se jedná pouze o příspěvky samotného zaměstnavatele, je však možnost, aby přispíval

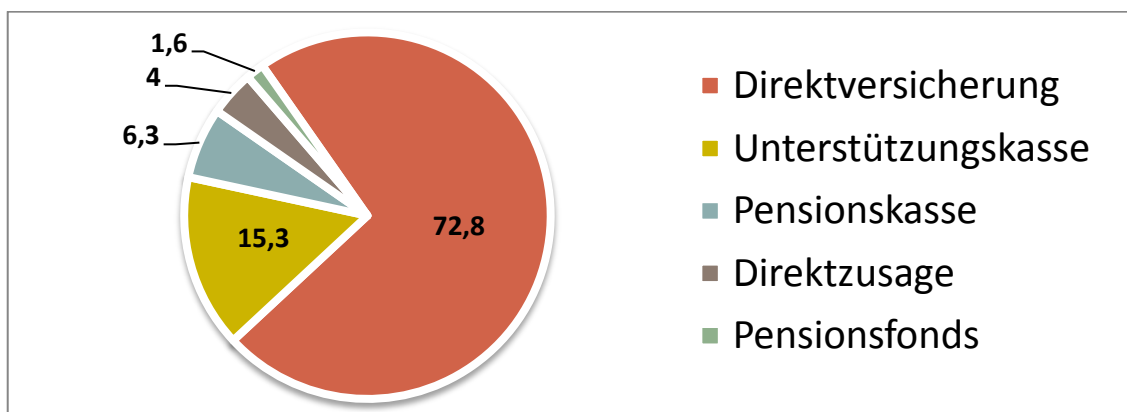
i samotný zaměstnanec. Při ukončení pracovního poměru není možné individuálně dále pokračovat v tomto spoření.

- „Über eine Unterstützungskasse“ – jedná se o účet, který je zřizován jedním nebo více podniky, a slouží pro naplnění svých slibů a závazků vůči zaměstnancům. Podniky do nich přispívají a mohou tyto prostředky sami zhodnocovat. Pokud nedosahují úspory pro pokrytí závazků, které dali svým zaměstnancům, musí je doplatit. Navíc vyplacené peníze musí zaměstnanec poté zdanit.

Podnik musí zajistit, že v době odchodu do důchodu zaměstnance budou všechny přislíbené peníze k dispozici, a zodpovídá za ně. Může přislíbit pevnou částku odvodu nebo například určité procento z hrubé mzdy zaměstnance. U příspěvků, které jsou investovány, nese zaměstnavatel investiční a výnosové riziko. V případě insolvence správce těchto vkladů nebo ztráty investovaných prostředků musí podnik doplatit k dodržení přislíbené výše příspěvků. (Deutsche Rentenversicherung, 2015)

Využití jednotlivých možností ve druhém pilíři zobrazuje následující graf. Nejvíce jsou podniky využívané možnosti „Direktversicherung“ a „Unterstützungskasse“.

Obr. č. 5: Zastoupení jednotlivých možností ve II. pilíři (v %) za rok 2012

zdroj: vlastní zpracování na základě údajů z de.statista.com, 2016

Při platební neschopnosti nebo insolvenční podniku jsou vklady též pojištěny. U využití „Direktzusage“, „Unterstützungskasse“ nebo „Pensionsfonds“ jsou tyto vklady pojištěny u instituce Pension-Sicherungs-Verein. Ta v případě neschopnosti zaměstnavatele platit uhradí klientům jejich přislíbenou částku i v případě, že podnik již neexistuje. „Direktversicherung“, „Pensionskasse“ a „Pensionsfonds“ podléhají zase

instituci pod názvem „Finanzdienstleistungsaufsicht“ (tzv. BaFin). (Deutsche Rentenversicherung, 2015)

Minimální roční částku, která se musí odvést do druhého pilíře, stanovuje každý rok „Bundesministerium für Arbeit und Soziales“ a pro základ výpočtu slouží průměrné pojištění do prvního pilíře. V roce 2015 činil minimální roční příspěvek 212,63 €. Jak již bylo uvedeno výše, do určité částky jsou příspěvky osvobozené od daně, ale tyto našetřené peníze jsou již jako důchody plně zdaněné. Do druhého pilíře jde ale přispívat částkou ze své **čisté mzdy**, tedy po jejím celém zdanění a odvedení pojištění. Tato možnost je nazvaná v němčině „Riester-Förderung“ a zvýhodňuje zaměstnance tím, že na rozdíl od příspěvků z hrubé mzdy nesnižují další příspěvky od státu. Tato možnost se vyplácí zejména pro zaměstnance s dětmi nebo pro ty, kteří mají nízké příjmy a mají nárok na případnou podporu od státu, například „Kindergeld“, podpora v nezaměstnanosti, během nemoci a podobně. Navíc nedojde k již zmiňovanému snížení příspěvků do prvního pilíře a samotné budoucí renty. (Deutsche Rentenversicherung, 2015)

4.4 III. pilíř

Třetí pilíř je zcela dobrovolný a záleží na samotném jedinci, zda jej bude využívat a v jaké formě. Jakou variantu zvolí, záleží na jeho životní situaci a vlastním cíli.

SRN podporuje od roku 2002 třetí pilíř dvěma cestami. Tou první jsou **finanční příspěvky od státu**. Výše státního příspěvku závisí na výši vkladu samotného klienta. Znovu se jedná o „Riester-Förderung“, tedy příspěvky jsou placené po zdanění a pojištění. Existuje zde minimální příspěvek, při kterém dostane jedinec plnou výši státního příspěvku, ale ten v sobě již zahrnuje i získané státní příspěvky. Pokud uloží například jen půlku této výše (i se státními příspěvky), dostane pouze 50 % státního příspěvku. Vždy obdrží státní podporu v poměru vkladů k hranici tohoto minimálního příspěvku. Minimální příspěvek pro získání plné podpory činí 4 % z ročních příjmů předchozího roku, které podléhaly sociálnímu pojištění. Stát zde zvýhodňuje především rodiny s dětmi a ty, jejichž příjmy jsou nízké. Nabízí příspěvky za každé dítě těm, jež mají nárok na tyto děti pobírat tzv. „Kindergeld“, a to ve výši 185 € ročně za jedno dítě, případně 300 € za děti narozené po roce 2007. Stát také poskytuje základní příspěvek,

na který mají nárok účastníci třetího pilíře, ve výši 154 € za rok. (Bundesministerium für Arbeit und Soziales, 2014)

Jako příklad si uveďme tříčlennou rodinu (rodiče a dítě), jež měla v předešlém roce příjmy dohromady 25 000 €. Potřebná 4 % z těchto příjmů činí 1 000 €. Oba manželé mají založený třetí pilíř a mají nárok na „Kindergeld“. Dítě se narodilo v roce 2005. Již z potřebné částky (1000 €) tvoří příspěvky od státu částku 493 € ($154 \times 2 + 185$). To znamená, že rodině stačí odvést příspěvky ve výši pouze 507 €, aby na státní příspěvky měli nárok v plné výši.

V některých případech se může stát, tedy hlavně u rodin s nízkými příjmy a současně s vyššími nároky na příspěvky od státu, že již samotné státní příspěvky převýší zmiňovanou hranici 4 % z příjmů minulého roku. V tomto případě musí jedinec odvést částku alespoň 60 € za rok, aby měl na tyto příspěvky do třetího pilíře nárok. (Bundesministerium für Arbeit und Soziales, 2014)

Příkladem může být samoživitelka se třemi dětmi (na všechny pobírá „Kindergeld“), jejíž roční příjem za minulý rok činil 16 000 €. Minimální příspěvek činí 640 € (4 % ze 16 000) a samotné státní příspěvky jsou ve výši 709 €. Samoživitelka tedy musí doplatit pouze 60 € a za rok bude mít naspořeno 769 €, z čehož 92 % tvoří státní příspěvky.

Druhou možností, jak je podpořen třetí pilíř, jsou **daňová zvýhodnění**. Od roku 2008 si může každý jedinec ve svém daňovém priznání odečíst částku od základu daně, kterou odvedl do třetího pilíře, a to až do částky 2 100 € za rok. Do této částky se započítávají jak vlastní příspěvky, tak i státní podpora. Jedná se tedy o daňové zvýhodnění během spoření, ale při vyplácení důchodu z tohoto pilíře budou opět všechny výplaty zdaněny. Těmito výhodami chce stát motivovat jeho obyvatele, aby část svých úspor přesunuli do soukromých spoření a investic. Podporováni jsou zejména zaměstnanci, studenti, úředníci, rodiče starající se o děti během prvních tří let a další. Naopak v těchto příspěvcích nejsou podporovány například OSVČ, jež neplatí státní důchodové pojištění, dobrovolně pojištění, kteří nemají příjem podléhající daním a pojištěním. (Bundesministerium für Arbeit und Soziales, 2014)

4.4.1 Podporované investiční produkty

Klient má možnost si vybrat mezi produkty, které nabízejí například pojišťovny, banky, investiční společnosti a jiné, jako jsou fondy, stavební spořitelny a další. Všechny tyto instituce nabízí velký počet podporovaných produktů státem. Bundesministerium für Arbeit und Soziales (2014) uvádí tyto tři hlavní druhy podporovaných investic:

- „**Private Rentenversicherung**“ (soukromé pojištění) spojuje kapitálové investice a pojištění. Platí se měsíční pojištění a poté je vyplácena renta v důchodovém věku. Samotné vklady a státní příspěvky jsou úročeny garantovanou sazbou 2,25 % pro smlouvy uzavřené po roce 2007. Zisk nad tuto garantovanou sazbu už není zaručen a určitou část tohoto zisku si berou samotné pojišťovny. Jedná se tedy o poměrně bezrizikový produkt s vcelku přijatelnou výnosností. Tato možnost je doporučena mladším občanům s averzí k riziku.
- U tzv. „**Banksparrplan**“ produktů je měsíčně ukládaná částka na konto, které má pevné úročení a podobá se tak například spořicími účty nebo termínovaným vkladům. Minimální výše úroků není nijak stanovená a velikost tohoto úročení se často odvíjí od výše příspěvků a i od sazeb jiných společností (konkurence). Tato sazba se v čase může měnit. Jedná se skoro o bezrizikový produkt a je spíše doporučen pro starší klienty nebo pro ty, jenž mají averzi k riziku.
- Do produktů „**Fondssparplan**“ se též přispívá měsíčními příspěvky. Instituce, jež spravuje tyto vklady, pak vkládá na základě volby klienta (v závislosti na jeho averzi k riziku) do jednotlivých investičních fondů. Na výběr jsou například akciové fondy, dluhopisové fondy nebo smíšené. Akcie tedy představují příležitost pro vysoké zhodnocení za cenu vysokého rizika a u dluhopisu je tomu právě naopak. Jedná se tedy o obdobu podílových fondů. Minimální výnosnost zde není zaručena žádná.

Všechny tyto produkty jsou certifikované a schválené úřadem „BaFin“. Tato certifikace však nezaručuje žádnou kvalitu těchto produktů, ale značí to, že jsou tyto produkty podporovány státními příspěvky a lze je využít jako třetí pilíř. Navíc tyto produkty musí podle Bundesministerium für Arbeit und Soziales (2014) splňovat několik podmínek, těmi nejdůležitějšími jsou:

- Nesmí být vypláceny dříve, než je nárok na starobní důchod.

- Správce vkladů musí zajistit, že na začátku vyplácení důchodu jsou k dispozici jak peníze uložené klientem, tak státní podpora.
- Produkt musí nabízet možnost vyplácení našetřených peněz jako doživotní rentu nebo jako plán vyplácení do 85 let věku klienta, je však dovolené až 30 % našetřených prostředků vyplatit již na začátku pobírání renty.
- Informovat klienta o možných nákladech spojených s uzavřením smlouvy. Tyto náklady musí být rozloženy minimálně do pěti let a správce vkladů musí informovat o případných správních nákladech.
- Umožnit klientovi volbu, že v určitém období nebude přispívat do tohoto fondu, a též volbu přejít k jiné společnosti a převést do ní již naspořené prostředky.
- Správce vkladů dále musí informovat klienta o možných rizicích, výnosnosti a možnostech daného produktu, aby měl klient možnost srovnání.

V případě předčasného ukončení smlouvy a vyplácení našetřené částky, bude muset klient zpátky zaplatit všechny státní příspěvky, které dostal, a dodanit je. V případě smrti klienta lze všechny naspořené peníze převést na druhého manžela nebo jinou blízkou osobu. Pokud budou peníze převedeny na stejný účel, nic se nemění, v opačném případě budou tyto peněžní prostředky zdaněny a příspěvky znovu vráceny. (Bundesministerium für Arbeit und Soziales, 2014)

Tab. č. 4: Počet uzavřených smluv ve 3. pilíři (v tisících)

Rok	2005	2010	2015*
Stav	5 693	14 464	16 375
Změna v %	-	154%	13%

*ke 3. čtvrtletí 2015

zdroj: vlastní zpracování na základě údajů z bmas.de, 2016

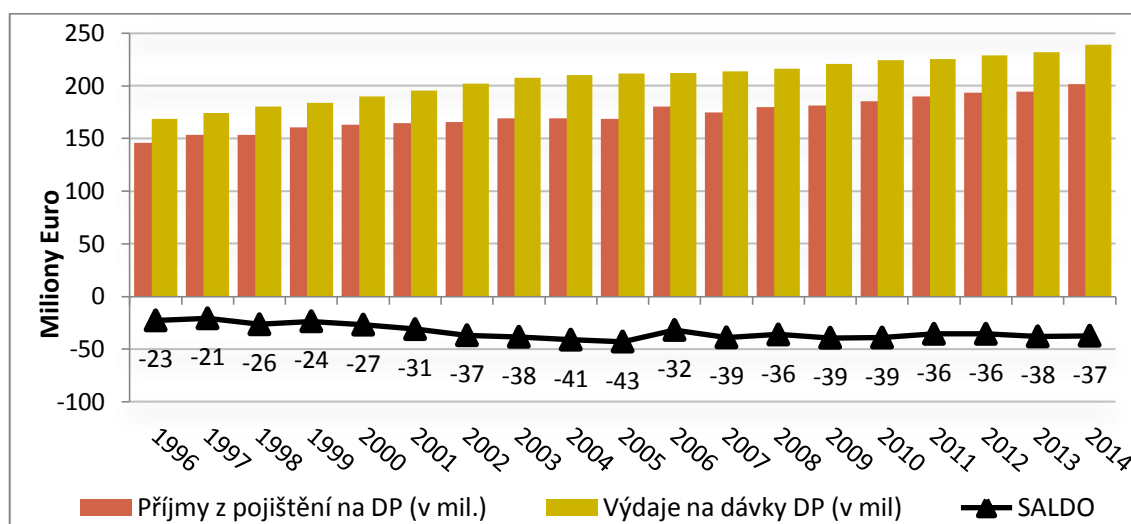
Od roku 2005 se počet uzavřených smluv ve třetím pilíři skoro zdvojnásobil a v roce 2015 je uzavřeno přes 16 milionů smluv. Nejčastěji jsou uzavírané smlouvy soukromého pojištění a v roce 2015 tak tvoří 67 % všech uzavřených smluv a 19 % tvoří smlouvy investičních fondů. (Bundesministerium für Arbeit und Soziales, 2015)

4.5 Financování

Pokud bychom měli zohlednit pouze příjmy z důchodového pojištění, tak z obr. č. 6 vyplývá, že německý důchodový systém je dlouhodobě podfinancovaný. Poslední roky

je v deficitu kolem 38 milionů €, proto je tento systém dále dotován ze státního rozpočtu. Podle Deutsche Rentenversicherung (2015) bylo v roce 2014 odvedeno dalších 66,6 milionů € ze státního rozpočtu, což je o 6,7 milionů € více, než v předchozím roce.

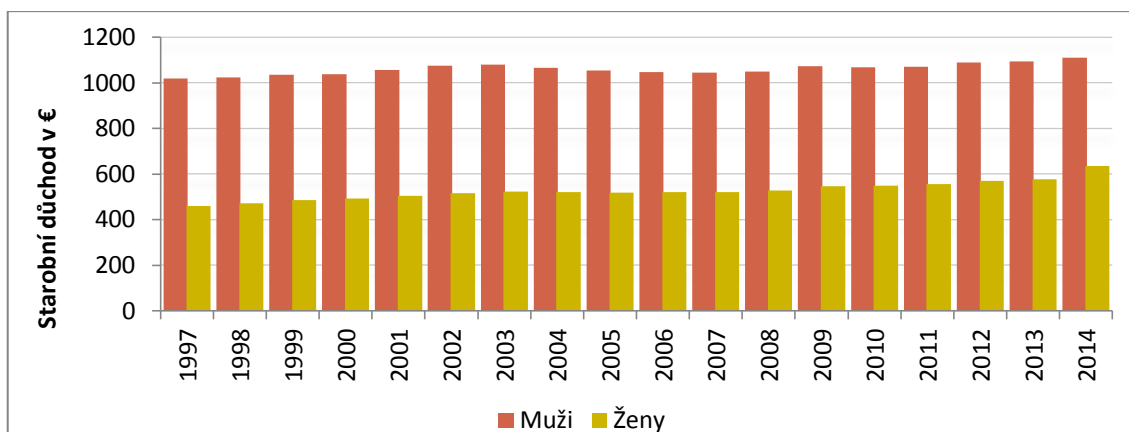
Obr. č. 6: Saldo důchodového účtu SRN

zdroj: vlastní zpracování na základě údajů z www.de.statista.com, 2016

Průměrný německý důchod v roce 2014 činil 1 111 € měsíčně u mužů a 636 € u žen, viz obr. č. 7. Na první pohled můžeme pozorovat tento velký rozdíl mezi pohlavími. V roce 1997 dosahoval důchod žen v průměru 45 % důchodu mužského. V roce 2014 stoupl tento poměr na 57 %, přičemž nejvyšší navýšení důchodu u žen bylo v roce 2014 a jednalo se o 10% nárůst. Zatímco důchod u mužů roste průměrně o půl procenta ročně, u žen dochází k průměrnému růstu 1,9 % ročně. Při zachování těchto temp růstu by se důchody zcela vyrovnaly za 30 let, tedy v roce 2044. V PŘÍLOZE F najdete podrobnější popsání výše důchodu a jejich procentuální zastoupení u mužů a žen.

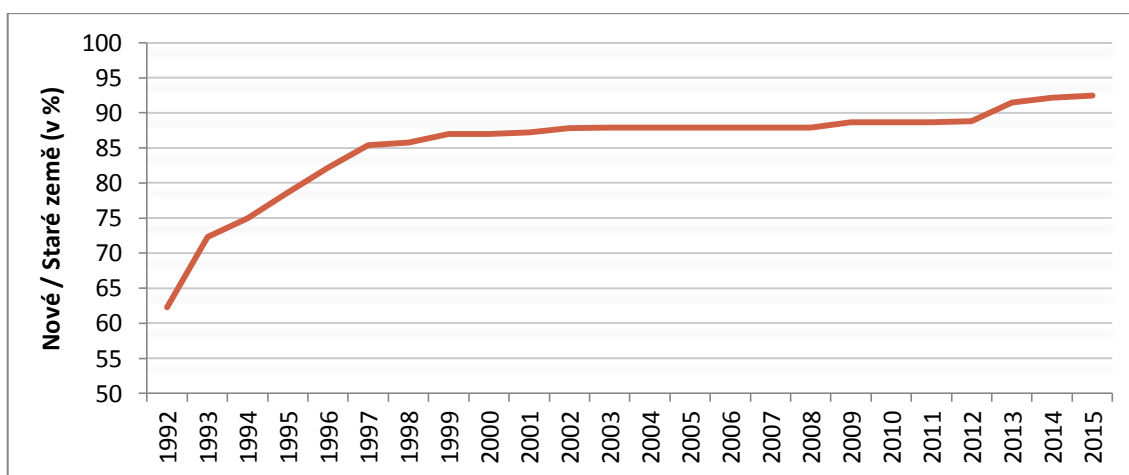
Obr. č. 7: Vývoj starobních důchodů v SRN

zdroj: vlastní zpracování na základě údajů z de.statista.com, 2016

Jak bylo již zmíněno, liší se výše důchodu u „nových“ a „starých“ zemí SRN a to i díky výši tzv. „*aktueller Rentenwert*“ ve vzorci 5, která se od sebe liší. Srovnáme-li hrubé důchody (obr. č. 8) u obou skupin zemí, zjistíme, že aktuálně dosahuje důchod nových zemí ve výši 92,5 % mezd ze starých zemí. Porovnávají jsou důchody z průměrných příjmů při době pojištění 45 let. Po sjednocení v roce 1990 se začaly oba důchody výrazně vyrovnávat. Během pěti let se tento poměr změnil ze 62,3 % na 85,4 %. Od této doby se podíl příliš neměnil a rostl velmi mírným tempem až do roku 2013, kdy došlo opět k výraznějšímu vyrovnání obou důchodů na hodnotu 91,5 %.

Obr. č. 8: Podíl hrubých mezd "nových" a "starých" zemí

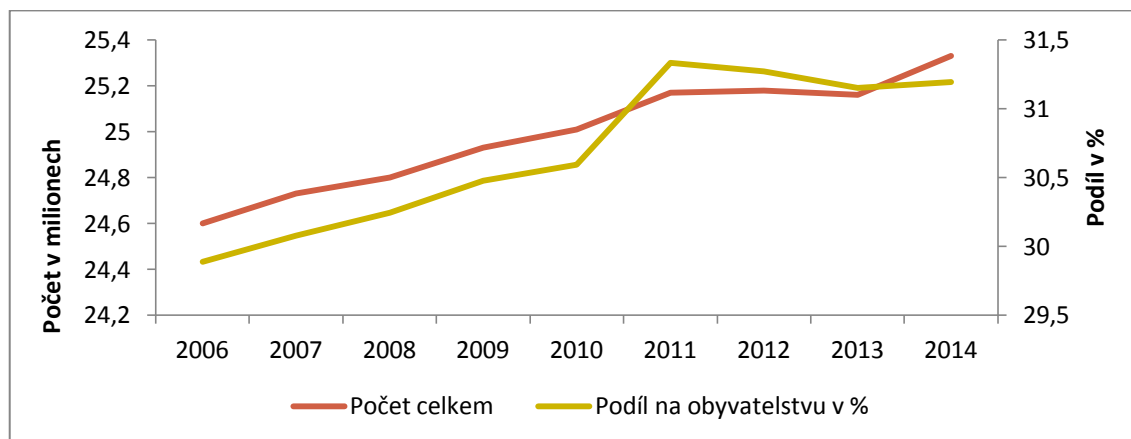

zdroj: vlastní zpracování na základě údajů z sozialpolitik-aktuell.de, 2016

To, že je německý důchodový účet tak podfinancován, má na svědomí též vysoký podíl důchodců na obyvatelstvo. Od roku 2006 vzrostl jejich počet z 24,6 milionů na 25,33 milionů v roce 2014, což představuje nárůst o 3 %. V roce 2006 byl podíl

důchodců na počet obyvatel 29,8 %, jenž se zvýšil na 31,2 % v roce 2014. Nejvyšší podíl byl však dosažen v roce 2011, kdy činil o desetinu procenta více, než v roce 2014.

Obr. č. 9: Počet příjemců starobní penze v SRN

zdroj: vlastní zpracování na základě údajů z www.de.statista.com, 2016

Další zajímavostí je poměrně častá změna procentuální sazby příspěvků zaměstnanců na důchodové pojištění. Za posledních pět let se tato sazba změnila celkem třikrát a vždy se jednalo o snížení. Nejvyšší sazba byla zaznamenána v roce 2007, kdy činila 20,3 %, a v roce 2007 (19,9 %).

Tab. č. 5: Vývoj sazeb u srážek ze mzdy do důchodového systému v SRN

Rok	1995	1996	1997	1999	2000	2001	2003	2007	2012	2013	2015
Sazba v %	18,6	19,2	20,3	19,5	19,3	19,1	19,5	19,9	19,6	18,9	18,7

5 Demografický vývoj

Tj. téma, které je v současné době velmi diskutované a častěji sledované než dříve. Většina zemí v Evropě se potýká s problémem stárnutí populace. Souvisí s tím výrazný pokles porodnosti. Za tyto poklesy ve velké míře mohou poznatky, jak zabránit početí dítěte, například přerušovaná soulož nebo hormonální antikoncepce. V některých případech napomohly k tomuto trendu navíc vnější podmínky socialistických zemí, které nebyly schopny zajistit dostatečné služby a úroveň bydlení. Francie je zemí, která jako nejdříve začala s demografickou revolucí a dodnes je státem Evropy, který má nejlepší demografické parametry. (Burcin a kol, 2011)

Evropa patří ke kontinentu s nejnižší porodností na celém světě. V průměru dosahuje hodnoty 1,6 dítěte na ženu. Celosvětový průměr je 2,5 a porodnost v Africe dosahuje dokonce 4,4. Následuje Oceánie (2,4), Latinská Amerika (2,2) a Asie (2,2), ve které je hlavním „motorem“ Indie s porodností 2,5. (Berlin-Institut für Bevölkerung und Entwicklung, 2013)

5.1 Důvody odsouvání mateřství

Rodičovství se díky rozvoji prostředků a technik, jak zabránit početí, dá v dnešním moderním světě vcelku dobře naplánovat. Přispěla tomu hlavně již zmíněná hormonální antikoncepce. Dá se tedy říci, že v mnoha případech je to právě na samotných budoucích rodičích, kdy se rozhodnou mít dítě. A právě otázky jako kdy, kolik nebo zda vůbec mít děti jsou velmi důležité a závisí na mnoha vnějších, ale hlavně i na psychologických aspektech lidí.

Někteří odborníci tvrdí, že tento trend je zaviněn právě dlouhodobou přeměnou hodnot lidí a jejich životní orientace, nikoliv pouze socioekonomickými a politickými změnami po roce 1989, kdy došlo ke snížení sociálních transferů, zvýšení nezaměstnanosti, zhoršení situace na trhu s byty, rušení propopulačních opatření, celkovému zvýšení nákladů při výchově dítěte a přesunutí chudoby příjmové od důchodců k rodinám s dětmi. To by vysvětlovalo, proč došlo ke snížení porodnosti i v západních zemích během druhé poloviny 20. století. U těchto zemí však byl pokles pozvolný na rozdíl od bývalých zemí východního bloku. (Hašková, 2010)

Nejenže nebyla rozšířená antikoncepce ve východních zemích, ale byla zde nedostatečná motivace dosahovat vyššího vzdělání z důvodu politických faktorů a lidé postrádali touhu seberealizace. Byly omezené některé volnočasové možnosti, zejména pak cestování a v mnoha případech tak rodina tvořila jediný způsob, jak se částečně seberealizovat a oprostít se od situace „venku“. To vše se po roce 1989 změnilo a obyvatelé východních zemí, tedy i ČR, dostali nové příležitosti a větší svobodu volby, která se nakonec promítla i do volby počtů dětí. (Hašková, 2010)

Teorie individualizace a kulturních změn pojednává právě o poklesu porodnosti v důsledku hodnotových změn. Tato tzv. tichá revoluce začala po 2. světové válce, kdy následující generace oproti předešlým žily v ekonomické prosperitě a relativním dostatku. Tichá revoluce odvádí lidi od materialistických hodnot a ekonomické stability k postmaterialistickým, tedy k lepší kvalitě života, seberealizaci a sebevyjádření. Jedinci se snaží odklonit od norem a předpisů, které je svazují, a snaží se rozhodovat na základě vlastní volby. Změnil se i pohled na své protějšky a od klasických vztahů v podobě manželství se lidé přiklánějí k emocionálním vazbám se sexuální přitažlivostí. Tato emocionální vazba trvá do té doby, dokud oba partneři nacházejí v jejich vztahu uspokojení. Nejde již o to, nalézt jediného partnera do konce života, ale k uspokojení těchto emocionálních vazeb. Toto chování má často za následek růst životní nejistoty a nedostatek lásky. (Hašková, 2010)

Teorie racionální volby, která se opírá právě o vliv vnějších strukturálních změn a bariér porodnosti. Těmi jsou právě nedostatečná finanční podpora rodin nebo tlak na vysokoškolské vzdělání spolu s tlakem na trhu práce. Tyto náklady lze právě snížit sociálně-politickými opatřeními. Tato problematika vychází z ekonomické teorie a popisuje jí pomocí poptávky po dětech. Každé dítě pro rodiče představuje určitou hodnotu (užitek) a porovnávají ho s náklady. Ty mohou být ve formě *přímých nákladů*, což jsou skutečné peněžní výdaje na dítě snížené o zvýhodnění a transfery od státu, nebo ve formě *nákladů obětovaných příležitostí*, které představují obětování svého času pro výchovu, který mohl být využit například pro zlepšení své kariéry. Navíc pro maximalizaci užitku z dítěte je potřeba věnovat více času dítěti – pro zabezpečení kvalitní výchovy. Skutečnost, že rodiny s vyššími příjmy mají v průměru méně dětí než rodiny s nižšími příjmy, je vysvětlena tím, že se zvyšujícím se důchodem domácnosti roste poptávka po „kvalitnějších“ dětech a proto jich mají méně, ale více do nich

investují. Navíc nezáleží pouze na absolutním bohatství jednotlivé rodiny, ale jejich mínění o výši jejich bohatství. Zmiňovaný tlak trhu práce působí hlavně na ty, jež se na něm objevují poprvé (absolventi). Projevuje se zvýšením jejich nejistoty a ti na to reagují odsunutím dlouhodobých závazků, jimiž jsou právě manželství a děti. (Hašková, 2010)

Nejvíce to jsou právě vzdělané ženy, které své rodičovství odsouvají z důvodu rozvoje své kariéry, případně nemají v budoucnu žádné děti. Nejvíce bezdětných žen v roce 2001 podle jejich vystudovaného oboru bylo u společenských a humanitních oborů. Podíl bezdětných žen ve věku 30 let u těchto oborů dosahoval 44 % a nakonec bezdětných jich bylo 15 % (ve věku 65 let). Následovaly poté vědy přírodní, ekonomické, právní, gastronomie a turismus, u kterých hodnoty činily 35 % a nakonec 13 %. Naopak u pedagogiky a sociálních prací byla bezdětnost ve věku 30 let pouze 23 % a jen 7 % žen nakonec nemělo žádné děti. (Hašková, 2010)

Tab. č. 6: Podíl (v %) rodičů i bezdětných mužů a žen ve věku 30 až 40 let u vlivů, u nichž uvedli, že mají velký vliv na jejich rozhodování

Vliv	(Dosud) bezdětní	Rodiče
Situace v partnerství	77	51
Požadavky a názory partnera/partnerky	64	70
Touha po dítěti	62	81
Bytová situace	57	65
Ekonomická situace domácnosti	56	59
Situace a plány v zaměstnání partnera/partnerky	46	37
Zdravotní stav jednoho z partnerů	44	35
Situace a plány v zaměstnání respondenta/respondentky	39	27
Volnočasové aktivity	39	18
Náhoda	34	33
Světónázor (ideologie, náboženství apod.)	18	15
Názory okolí	17	19

zdroj: Hašková, 2010

Srovnáme-li rozhodující vlivy obou skupin ve věku 30 až 40 let – rodičů i bezdětných, dojdeme k zjištění, že jsou pro obě skupiny při rozhodování zda mít dítě důležité požadavky a názory jejich partnerů, bytová situace, samotná touha po dítěti a ekonomická situace domácnosti. Naopak nedůležité jim připadají světónázory

a názory okolí. Obě skupiny se výrazněji liší u faktorů jako jsou *situace v partnerství, situace a plány v zaměstnání a volnočasové aktivity*, kde kladou na tento vliv více důraz dosud bezdětní.

V porovnání stejného šetření u souboru věkové kategorie 25 až 54 let se výsledky nijak významně neliší. Pouze se méně liší rozdíly obou skupin u vlivů *bytová situace a náhoda*, což značí o zpřístupnění a možnosti využívat hormonální antikoncepci. Autorka Hašková (2010) výše vypsané vlivy rozřídila do čtyř hlavních faktorů:

- **Faktor situační**, který v sobě zahrnuje partnerské, zdravotní a zaměstnanecké situace (prvních 5 faktorů v tabulce).
- **Faktor ekonomický**, jenž představuje vliv bytové a ekonomické situace v domácnosti.
- **Faktor ideový** zahrnuje vliv orientace na myšlenkové proudy, aktivity ve volném čase a vliv ostatních skupin.
- **Faktor touhy po dítěti.**

První dva faktory můžeme zařadit spíše do *externích bariér* a faktor ideový s faktorem touhy po dítěti můžeme přiřadit spíše k *vlivům hodnotovým*. Na základě tohoto rozdělení byl vytvořen profil jednotlivých jedinců podle toho, který faktor zdůrazňují při rozhodování o založení rodiny, viz tabulka č. 7. (Hašková, 2010)

Tab. č. 7: Profily jednotlivců, jenž preferují vybraný faktor

Externí bariéry		Hodnotové vlivy	
Faktor situační	Faktor ekonomický	Faktor ideový	Faktor touhy po dítěti
• mladí • rodiče s menším počtem dětí • žijící ve větších městech • svobodní • bezdětní • s vyšším vzděláním • s vyšším osobním příjmem	• mladí • rodiče s menším počtem dětí • žijící ve větších městech	• bezdětní • s vyšším příjmem domácnosti • s vyšším vzděláním • s vyšším osobním příjmem • svobodní	• ženatí/vdané • rodiče s větším počtem dětí • s nižším vzděláním • s nižším osobním příjmem • starší • ženy • žijící v malých obcích

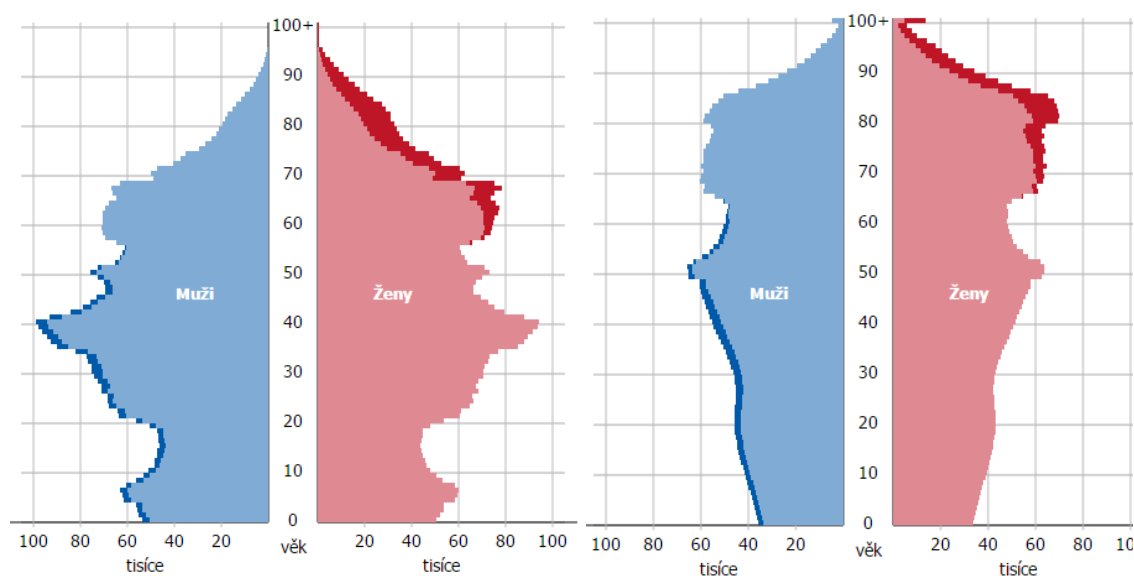
zdroj: Hašková, 2010

Z tabulky vyplývá, že jsou to právě mladí lidé žijící ve větších městech a s menším počtem dětí, kteří berou v úvahu právě externí bariéry. Naopak u zcela bezdětných jedinců, kteří jsou v různém věku a s vyšším vzděláním, hraje velkou roli faktor ideový. Naopak ti, jež mají již větší počet dětí a zároveň mají nižší příjmy a vzdělání, jsou nejvíce ovlivněni touhou po dětech, což se může podobat situace před rokem 1989, kdy mnozí měli možnost se částečně seberealizovat pouze pomocí své rodiny.

5.2 Demografický vývoj v ČR

ČR má celkem 10,5 milionů lidí, z toho asi 51 % tvoří ženy. Z tohoto počtu je 18 % obyvatel, kteří jsou ve věku 65 let a více, zároveň lidé pod 15 let tvoří 15,1 % z celkového obyvatelstva. Na níže zobrazených grafech můžeme pozorovat, jak se tato situace změní za 45 let podle předběžných odhadů, tedy jaké bude složení obyvatel v roce 2060. Podle prognóz se má podíl počtu obyvatel +65 let zvýšit na 34 %, což je skoro dvojnásobek dnešního stavu, a jedinců pod 15 let bude pouze 12,3 %. Celkový podíl žen by měl být zachován, ale očekávaný počet obyvatel v ČR klesne na 9,4 milionů. (Český statistický úřad, 2016)

Obr. č. 10: Projekce obyvatelstva ČR za rok 2015 a 2060

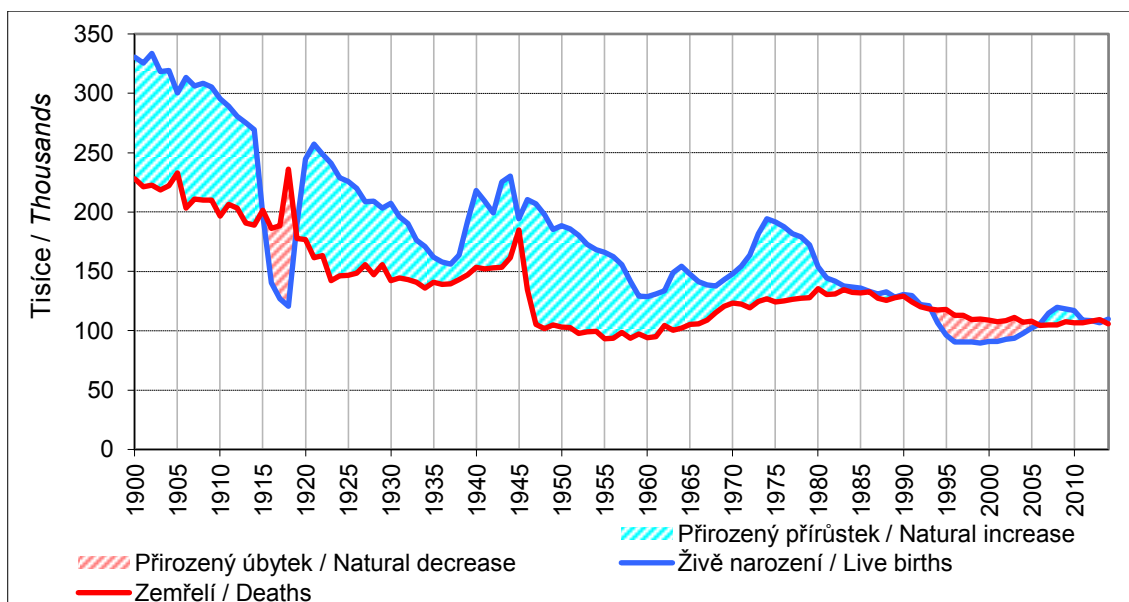
zdroj: ČSÚ, 2016

Porodnost dosahovala v polovině 70. let 2,43 dítěte na ženu a průměrný věk matek byl 25 let, přičemž první dítě měly průměrně ve 22,5 letech. Do 90. let 20. století se porodnost pouze průběžně snižovala, zatímco průměrný věk matek a věk při prvním

dítěti se nijak výrazně neměnil a byl skoro konstantní. Teprve na začátku 90. let se věk matek a věk při porodu prvního dítěte začal rapidně zvyšovat a stále nedosáhly svého maxima. Naopak v roce 2000 dosáhla porodnost svého minima a zastavila se na 1,14 dítěte na matku. Od té doby začala mírně růst a v roce 2014 se vrátila na hodnotu 1,47. Aktuální průměrný věk matky je 30 let a první dítě mají ve věku 28 let. Graf vývoje porodnosti od roku 1920 v ČR najdete v PŘÍLOZE G. (Český statistický úřad, 2015)

ČR se před druhou světovou válkou blížila svým demografickým vývojem blíže k Francii a jiným západním zemím. Teprve po válce spolu se vznikem východního bloku se vytvořilo prostředí demograficky rozdílného vývoje oproti západu. Vývoj na území ČR můžeme rozčlenit do dvou základních etap. Tou první je **období mezi lety 1950 až 1990**. Toto období je někdy označováno jako období baby boomu. Nečekaný vzestup živě narozených dětí nebyl pouze v ČR, ale i v jiných zemích. U jednotlivých zemí tato etapa trvala různou dobu, největší nárůst byl v zemích západních, severních a v anglicky mluvících vyspělých zemích. ČR se vyznačovala velmi krátkým vzestupem úhrnné plodnosti a to zhruba do poloviny 50. let, zatímco Francie se naopak vyznačovala intenzivním a delším baby boomem až do konce 60. let. Aktuálně se tato „silná“ generační vlna nachází v důchodovém věku, a proto je i těžké tuto generaci financovat. Koncem 50. let, stejně jako u mnoha jiných socialistických zemí, byl přijat zákon o umělém přerušení těhotenství i z jiných než zdravotních důvodů. Plodnost se tak začala rychle snižovat, a to i díky obtížné bytové situaci v těchto zemích. Tím socialistické země začaly připravovat další propopulační opatření pro zlepšení rodinného klimatu. Díky tomu ČR v letech 1974 až 1991 předčila v plodnosti i Francii, která naopak zažívala útlum. **Po listopadu 1989** začala rychlá přeměna z totalitního systému na demokratický stát s tržním hospodářstvím. Tato situace se promítla v demografickém vývoji o pár let později. Úroveň porodnosti se v 90. letech propadla a naopak střední délka života při narození se výrazně zvýšila. Od dob první světové války tak došlo poprvé k přirozenému úbytku obyvatelstva. V ČR se začala masově používat hormonální antikoncepce, tedy asi o 20 let déle, než v západních zemích. Mezi lety 1988 a 2008 se její užívání zvýšilo na desetinásobek a podíl žen ve věku 15-49 let užívající antikoncepci vzrostl ze 4,6 % na 47,4 %. (Burcin a kol, 2011)

Obr. č. 11: Přirozený pohyb obyvatelstva, 1900–2014

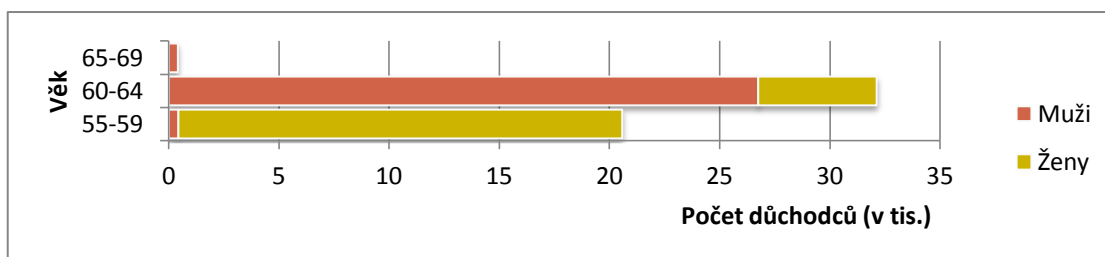

zdroj: Český statistický úřad, 2015

Z obr. č. 11 můžeme vidět, že během hospodářského růstu po roce 2000 až do roku 2008 začala porodnost stoupat a ČR se v roce 2006 dostala zpátky mezi země s přirozeným přírůstkem. Po roce 2008 (hospodářské krizi) naopak porodnost znovu začala klesat.

Jak již bylo zmíněno, aktuálně se v důchodovém věku nachází právě ta generace, která je z období baby boomu. Obr. č. 12 zobrazuje nově přiznané starobní důchody v roce 2014. Celkem přibylo více jak 53 tisíc důchodců, což znamenalo 3% nárůst počtu důchodců oproti předchozímu roku. Naděje dožití při narození se zvýšila od roku 1989 na 78,9 let z původních 71, 5 let. (Český statistický úřad, 2015)

Obr. č. 12: Počet nově přiznaných starobních důchodů dle věkové kategorie za rok 2014

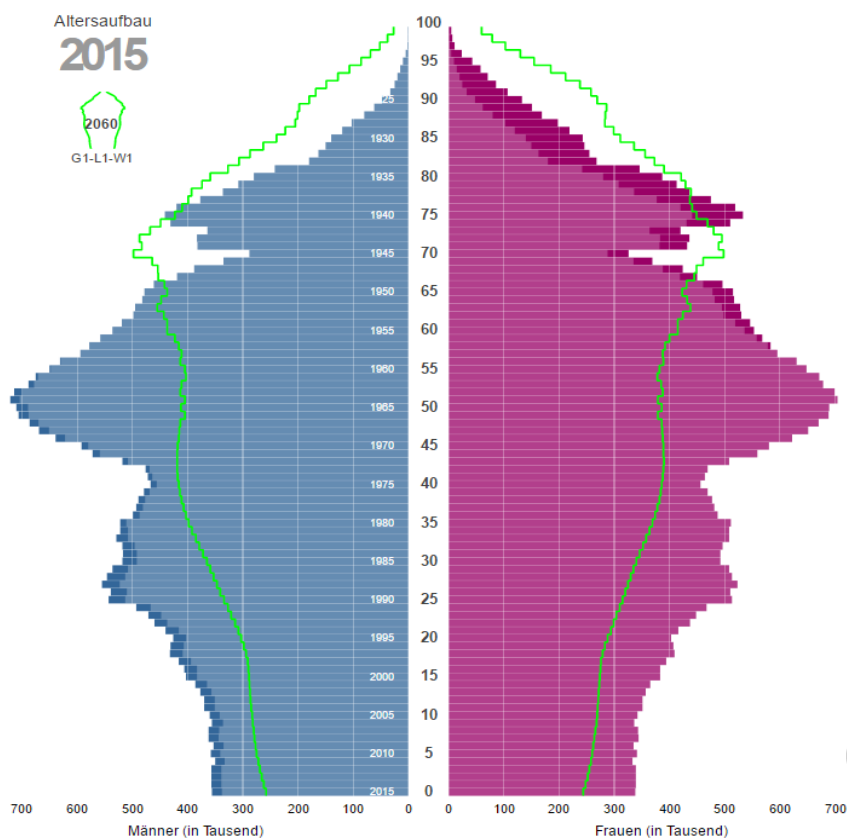
Zdroj: vlastní zpracování na základě údajů z otevřených dat ČSSZ, 2016

V roce 2014 průměrná délka pobírání důchodů činí 23,55 let. U mužů je to 19 let a u žen 27,08 let. Průměrná doba strávená v důchodu v roce 2000 činila 19,96 let, což představuje nárůst o 18 % během 14 let. (Česká správa sociálního zabezpečení, 2015)

5.3 Demografický vývoj v SRN

V SRN aktuálně žije 81 milionů lidí a lidé starší 65 let zaujímají podíl 21 %. Podíl dětí mladších 15 let je pouze 13 %. Během dalších následujících 45 let by se mělo zastoupení jednotlivců ve věku +65 let zvýšit na 33 % a ve věku do 15 let snížit na 12 %. Celková populace by měla podle předpovědi klesnout v roce 2060 na 67 milionů. Případně při vyšší migraci by to mohlo být 73 milionů. Tento trend je zachycen na grafu níže, kde zelený obrys představuje předpokládaný stav v roce 2060. (Statistisches Bundesamt, 2015)

Obr. č. 13: Projekce obyvatelstva SRN za rok 2015 a 2060

zdroj: Statistisches Bundesamt, 2015

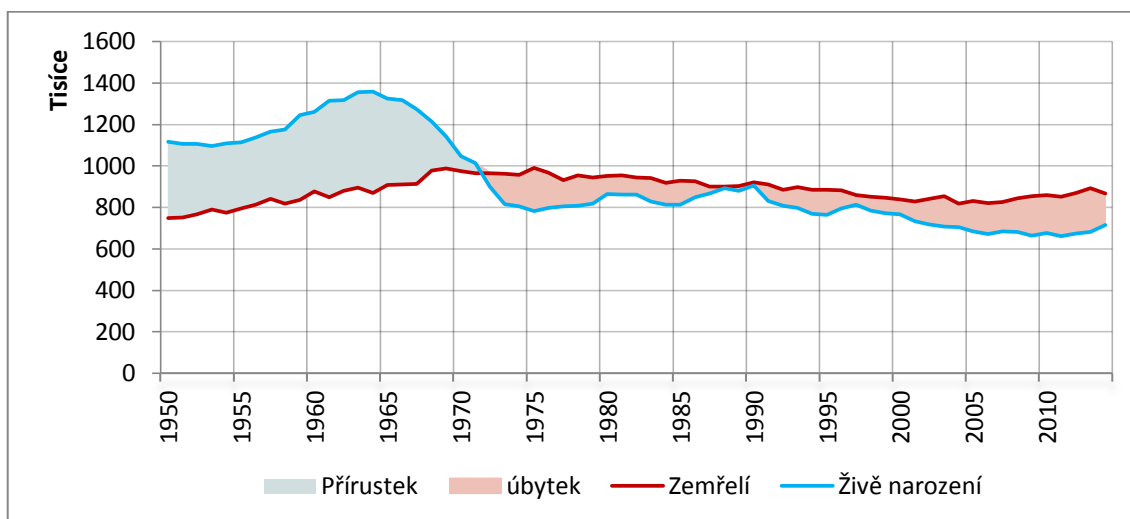
SRN již v roce 1935 vykazovala porodnost pouze něco málo přes dvě děti na ženu, zatímco v roce 1871 ještě byla porodnost skoro na hodnotě pět. Mohla za to

industrializace a následná urbanizace v předchozích desetiletích. Na rozdíl od ČR se porodnost během obou světových válek velmi snížila. Naopak baby boom, jenž byl po druhé světové válce, trval v SRN do začátku 70. let. Největší nárůst porodnosti byl mezi lety 1955 a 1964, kdy je spojován s tzv. hospodářským zázrakem v Německu po druhé světové válce. Poté ale znovu začala porodnost klesat a toto období je popisováno jako demograficko-ekonomický paradox, kdy dochází k vysokému ekonomickému růstu, ale porodnost se zároveň významně snižuje. Více se začíná brát ohled na vzdělání a kariéru. Hlavně u žen se výrazně zvýšila doba studia a orientace na kariéru. (Berlin-Institut für Bevölkerung und Entwicklung, 2008)

Zmiňované změně v demografickém vývoji navíc napomohlo „dobré“ načasování uvedení hormonální antikoncepce v roce 1961. SRN mělo do roku 1972 přirozený přírůstek obyvatel. Od tohoto roku se již nikdy nedostalo do kladných hodnot a počet obyvatel se od té doby snížil o 5,5 milionů. Může za to i fakt, že třetina žen narozených ve 40. a 50. letech začalo využívat v průběhu svého života antikoncepci a u žen narozených v 70. letech to byly již 2/3. (Berlin-Institut für Bevölkerung und Entwicklung, 2013)

Obr. č. 14: Přirozený pohyb obyvatelstva v SRN mezi lety 1950–2014

zdroj: vlastní zpracování na základě údajů z destatis.de, 2016

Z pohledu tehdejší Německé demokratické republiky (dále jen NDR) byl její demografický vývoj podobný více ČR a zemím dřívějšího východního bloku. Díky pronatalitní politice a celkovým možnostem tehdejšího systému byla porodnost v NDR v roce 1989 ještě 1,6 dítěte na ženu a v „západním Německu“ činila pouze 1,3 dítěte

na ženu. Ihned po sjednocení došlo opět k výraznému poklesu porodnosti a v roce 1994 v celém SRN činila pouze 0,77. Průměrný věk žen při prvním dítěti byl v roce 1989 22,9 let v NDR a 26,8 v SRN. (Berlin-Institut für Bevölkerung und Entwicklung, 2010)

Průměrná doba pobírání důchodu v roce 2014 byla 19,3 let, přičemž ženy pobíraly důchod průměrně 21,4 a muži pouze 17,2 let. Aktuální předpokládaný věk dožití při narození činí u mužů 77,7 let a u žen 82,8 let. (Statista GmbH, 2016)

6 Srovnání ČR a SRN

V této části je provedena komparace obou zemí a v některých případech jde o porovnání se státy EU, aby bylo zřejmé nejen to, jak se od sebe obě země liší, ale v jakém kontextu s EU se liší.

6.1 Důchodový systém

Obě země mají podobný důchodový systém. Největší rozdíl spočívá v tom, že ČR využívá pouze dva důchodové pilíře oproti SRN, jež využívá tři. U obou zemí je potřeba splnit určité podmínky, aby měl člověk nárok na starobní důchod. Hranici věku odchodu do důchodu má SRN stanovenou napevno na rozdíl od ČR, která žádný strop nemá a doba odchodu se dále posouvá. Co se týče potřebné délky doby pojištění, je v tomhle ohledu SRN přívětivější vůči svým obyvatelům a na samotný nárok na důchod postačuje pouze 5 let oproti minimálním 25 letům pro nejstarší jedince v ČR (aktuálně však 35 let). Samozřejmě tomu odpovídá vyplácený důchod.

První pilíř je založen na stejném principu PAYGO systému, přesto se liší. V ČR celkové příspěvky činí u zaměstnanců 28 %, přičemž zhruba 3/4 jde z peněz zaměstnavatele. V SRN je vybíráno na důchodové pojištění skoro o 10 % méně, tedy 18,7 %, ale zaměstnavatel a zaměstnanec se na tomto příspěvku podílejí stejným dílem. Menší příspěvky však znamenají též menší důchod ve stáří, viz kapitola 6.2. Díky menším příspěvkům může dojít k částečnému potlačení substitučního efektu u prvního pilíře, což by znamenalo, že se lidé méně spoléhají na státní důchod a více si spoří ve druhém nebo třetím pilíři. Podle Bundesministerium für Arbeit und Soziales (2012) tvořily příjmy u lidí nad 65 let v roce 2012 ze 64 % důchod z prvního pilíře, z 8 % ze druhého pilíře a 9 % příjmy z třetího pilíře, zbytek tvořily jiné příjmy.

Velký rozdíl u obou zemí je ve způsobu výpočtu důchodů. Zatímco ČR má poměrně těžký postup a složitý vzorec pro výpočet, u SRN je tento výpočet více transparentní a snadnější. Díky základní výměře u českého důchodu dochází k tomu, že jsou důchody více solidárnější a z hlediska zásluhovosti jsou zvýhodněni jedinci s nižšími příjmy během jejich aktivního života.

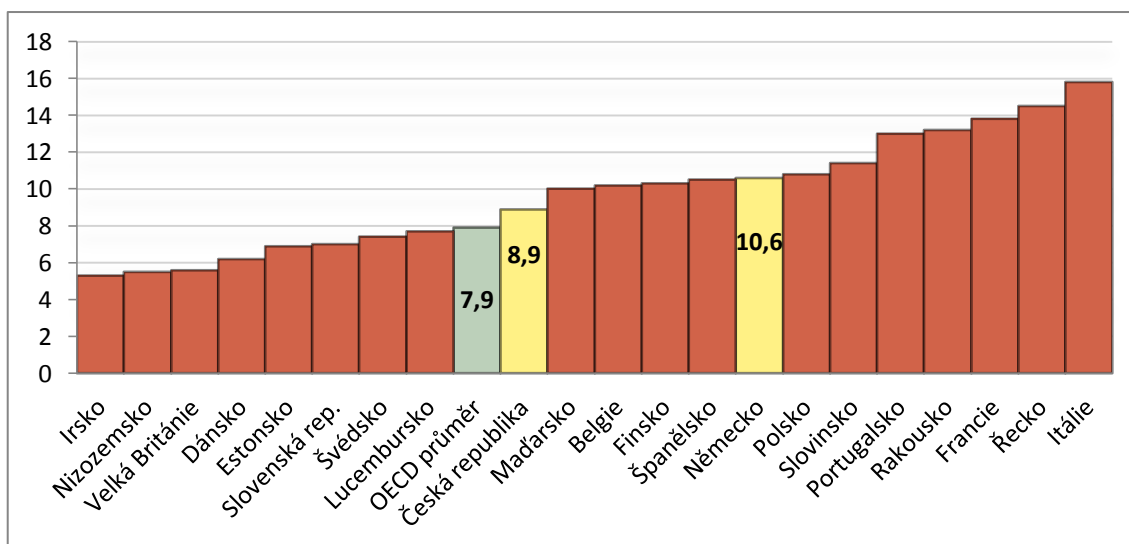
Třetí pilíř je podporován v obou případech jak státními příspěvky, tak daňovými zvýhodněními. V SRN je navíc příspěvek, jenž je podmíněn rodičovstvím, tedy 185 € ročně za každé dítě. Můžeme tedy v tomto případě hovořit o propopulačním nástroji.

V případě možností, jak investovat do třetího pilíře, jsou na tom Němci o poznání lépe. Za produkt podporovaný státem, který spadá do tohoto pilíře, je každý, jenž splňuje určité podmínky, a může být poskytován od nejrůznějších institucí. To je rozdíl oproti situaci v ČR, kde lze nyní vstoupit pouze do účastnického fondu a zvolit si jednu ze tří investičních strategií.

6.2 Financování důchodů

Podíváme-li se na výdaje obou zemí v relativním vyjádření k jejich hrubému domácímu produktu (HDP), tak SRN vydává více peněz do tohoto systému než ČR, a to ve výši 10,6 %. Je to zapříčiněno hlavně tím, že SRN má skoro dvojnásobný podíl důchodců na obyvatelstvo než ČR. Obě země se nachází nad průměrem OECD, který činí 7,9 %. Z pohledu Evropské unie (EU) mají největší výdaje na důchody vůči svému HDP Itálie, Řecko a Francie, zatímco Irsko, Nizozemsko a Velká Británie se nachází pod 6 %.

Obr. č. 15: Výdaje na důchody (veřejné pojištění) k HDP v roce 2011 (v %)

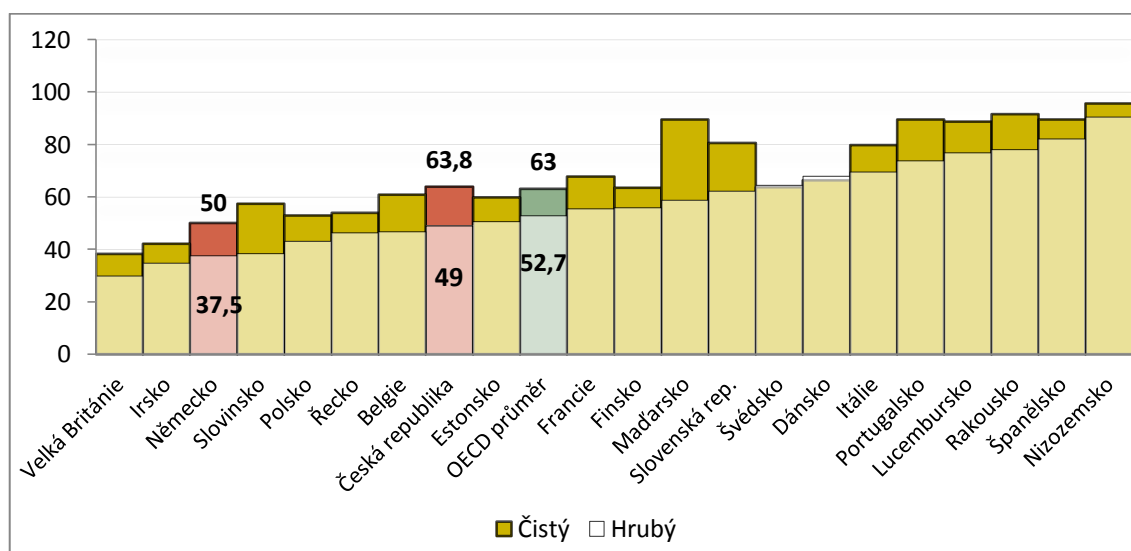
zdroj: vlastní zpracování na základě údajů z OECD, 2016

Při porovnání trendu výdajů u obou zemí zjistíme, že obě země od roku 2004 jdou opačným směrem. Zatímco ČR (stejně jako průměr OECD) své relativní výdaje na důchody vůči svému HDP stále zvyšuje – v roce 2004 byly výdaje 6,85 % na HDP,

SRN naopak své výdaje snižuje, ty v roce 2004 činily 11,51 %. Pouze v roce 2009 německé výdaje vzrostly na 11,34 % z předchozích 10,62 %, ale toto navýšení bylo způsobené spíše poklesem HDP po roce 2008 než nárůstem samotných výdajů. (OECD, 2016)

Z hlediska náhradového poměru jsou na tom lépe obyvatelé ČR. Následující graf (obr. č. 16) zobrazuje výši důchodu v procentech z jejich předešlých příjmů (čistých i hrubých), při průměrné mzdě během aktivního života. V roce 2014 by dostal Čech s průměrnými příjmy důchod ve výši 49 % z hrubé (63,8 % z čisté) mzdy, oproti tomu Němec pouze 37,5 % z hrubé (50 %) mzdy. Obě země se nyní nachází naopak pod průměrem všech zemí OECD a nejlépe jsou na tom obyvatelé Nizozemska, Španělska a Rakouska. Náhradový poměr menší než SRN v EU mají jen Irsko a Velká Británie.

Obr. č. 16: Hrubý a čistý penzijní náhradový poměr v EU pro rok 2014 (v %)

zdroj: vlastní zpracování na základě údajů z OECD, 2016

Ne všichni obyvatelé samozřejmě vydělávají průměrné mzdy. Jiní se nachází pod tímto průměrem a jiní zase vysoko nad ním. V tabulce níže proto můžeme vidět náhradový poměr u obou zemí pro různou výši příjmů a k tomu příslušnou výši starobního důchodu. Z tabulky vyplývá, že německý důchodový systém je více zásluhový a naopak český systém je více solidární. V SRN, ať už máme mzdu během aktivního života ve výši 50 %, 75 %, 100 % nebo 150 %, vždy dostaneme hrubý náhradový poměr ve výši 37,5 % našich předchozích výdělků. Pouze u mezd, které jsou dvojnásobné nebo i trojnásobné než průměrné mzdy, nám tento důchod v relativní výši k předchozím

výdělkům klesá. Naopak ČR je solidárnějším státem a z hlediska výše důchodu jsou na tom lépe jedinci s nižšími příjmy. Ti, kteří dříve vydělávali pouze 50 % průměrné mzdy, dostávají svůj důchod ve výši 78,9 % svých předchozích hrubých mezd. Při 75% výdělcích činí hrubý náhradový poměr pouze 59 %. Čím tedy vyšší příjem, tím nižší náhradový poměr.

Tab. č. 8: Hrubý a čistý náhradový poměr ČR a SRN

Náhradový poměr	Individuální výdělek jednotlivce (v % z průměrného výdělku)					
	50%	75%	100%	150%	200%	300%
	Česká republika					
Hrubý	78,9	59	49	39,1	34,1	29,1
Čistý	93,1	74,2	63,8	51,9	45,2	38,3
	Spolková republika Německo					
Hrubý	37,5	37,5	37,5	37,5	29,1	19,4
Čistý	53,4	50,4	50	49	38,3	25,9

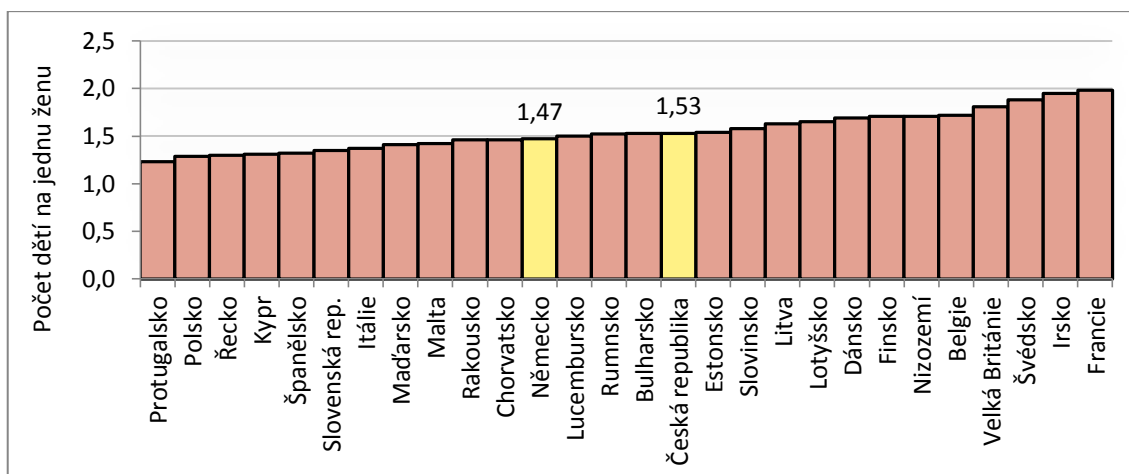
zdroj: vlastní zpracování na základě údajů z OECD, 2016

6.3 Demografický vývoj

Demografický vývoj u obou zemí byl v historii rozdílný hlavně díky politickému rozdělení světa na východ a západ. ČR spolu s NDR měly podobný demografický vývoj a porodnost se díky izolovanosti od tržního systému (uvedení antikoncepce na trh) a snaze východního bloku podpořit porodnost výrazně snížila až po roce 1989. Naopak SRN se s přirozeným úbytkem obyvatelstva setkává již od 70. let 20. století. Díky historii obou zemí je tak německé obyvatelstvo všeobecně starší. Největší podíl obyvatelstva zastupují v SRN aktuálně lidé ve věku kolem 50 let, což je o deset let více, než je u nejpočetnější skupiny v ČR. Do roku 2060 by měla ČR v podílu lidí starších 65 let dohnat SRN a dokonce ji přeskočit o jedno procento.

Při porovnání porodnosti u obou zemí v rámci celé EU lze pozorovat, že ČR je na tom lépe, ale nijak výrazný rozdíl to není. Navíc, jak již bylo zmíněno, průměr celé Evropy je 1,6 dítěte na jednu ženu. Obě země tak jsou pod tímto průměrem. Již zmiňovaná Francie je na tom nejlépe z celé EU.

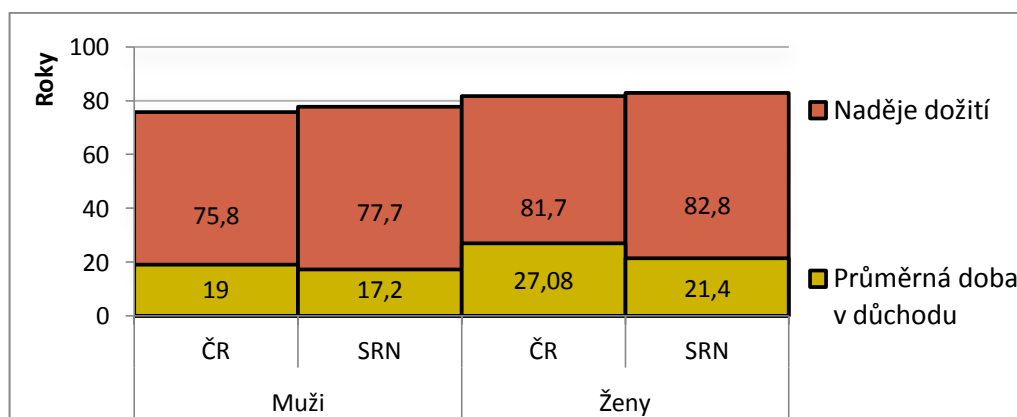
Obr. č. 17: Porodnost v zemích EU za rok 2014

zdroj: vlastní zpracování na základě údajů z OECD, 2016

Obyvatelé SRN mají celkově vyšší naději dožití při narození, než lidé v ČR. Paradoxně průměrná doba strávená v důchodu je u Němců nižší, než v ČR. U žen tento rozdíl činí asi 5,5 let. Muži se všeobecně dožívají nižšího věku v obou zemích než ženy. Délka dožití souvisí s lepší životní úrovní a lepší zdravotní péčí.

Obr. č. 18: Naděje dožití při narození a průměrná doba strávená v důchodu (2014)

zdroj: vlastní zpracování na základě údajů z ČSÚ a de.statista.com, 2016

7 Možná doporučení

V mnoha zemích je stávající důchodový systém v krizi a bylo by naivní si myslet, že následující mladší generace se dočkají stejně vysokých důchodů, jako měly generace předešlé. Je tedy jasné, že musí dojít ke změně v systému a že z velké pravděpodobnosti nedojde k tzv. paretovskému zlepšení, což by bylo v situaci, kdy by si jedna skupina polepšila, aniž by si jiná nepohoršila. Jinými slovy, při řešení tohoto problému (důchodové reformě) dojde k nákladům, které ponese jedna ze skupin (generací). To však neznamená, že mladší generace nemohou mít vyšší důchod než rodiče díky svým úsporám. Budou však nuceni omezit více svou spotřebu v produktivním věku. (Loužek, 2014)

7.1 Případné změny PAYGO systému

U tohoto systému se lze zaměřit buď na příjmovou část, nebo na část výdajovou. **Příjmovou část** tvoří vzorec 2, který byl uveden na straně 12, a vystupují v něm celkem tři proměnné – sazba, průměrný vyměřovací základ a počet plátců.

Pokud by se vláda rozhodla zvýšit pouze *sazbu* za účelem zvýšení příjmů do státního rozpočtu a vyrovnání schodku důchodového účtu, tak by tato změna přinesla pouze dočasný efekt. Zvýšily by se sice ihned příjmy do státního rozpočtu a bylo by více prostředku pro současné důchodce, ale poté, co by odešla do důchodu generace, již byla navýšená tato sazba, tak díky vyšším příspěvkům by měli i vyšší nárok na důchody. Došlo by navíc ke snížení disponibilního příjmu a to by mohlo mít za následek menší schopnost tvořit rezervy a spořit si tak na důchod přes fondový systém. (Klazar, 2011)

Průměrný vyměřovací základ, neboli výše průměrné mzdy i samotné reálné mzdy, závisí především na produktivitě práce, která je ovlivněná technologickým pokrokem a kvalitou práce jednotlivých zaměstnanců (vzdělání, praxe). Rozdíly ve výši úrovni mezd u jednotlivých zemí jsou determinovány poptávkou a nabídkou po práci. Proto vláda nemá příliš výrazný vliv na samotnou výši mzdy. Může například zvyšovat minimální mzdu nebo investovat do vzdělání a technologického pokroku. To však vyžaduje čas, než se tyto investice projeví. Navíc zavádění a zvyšování minimálních mezd je velmi diskutabilním tématem a ani odborníci na ekonomii se nemohou shodnout, zda je to správný krok, či nikoliv. (Samuelson a kol., 2013)

Počet plátců lze zvýšit dvěma způsoby. Z krátkodobého hlediska lze posunout věkovou hranici pro odchod do důchodu. Posunem dojde jak ke snížení růstu beneficiantů pobírajících důchod, tak i ke zvýšení podílu aktivně pracujících lidí. Proto má tento krok vliv jak na výdajovou, tak na příjmovou stránku důchodového účtu. Hranici však nelze posunovat do nekonečna a měly by se zohledňovat zdravotní stav a schopnost vykonávat práci. Navíc zde hraje významnou roli poptávka po práci osob v předdůchodovém věku ze strany firem. Podle Gender Studies, o.p.s. (2011) zaměstnanost věkové skupiny + 55 let vzrostla v letech 2001 až 2009 z 52,1 % na 65,5 %. Zároveň ale poukazuje na větší zranitelnost těchto osob v období hospodářských krizí a recesí.

V dlouhodobém horizontu lze počet plátců částečně navýšit právě propopulační politikou státu. V kapitole 5.1 bylo popsáno, jaké faktory jsou pro jednotlivce důležité při rozhodování o založení rodiny. Byli to právě mladí lidé, kteří kladli větší důraz na externí bariéry, tedy na situační a ekonomické faktory. To znamená, že zde případné ekonomické podněty a zvýhodnění ze strany státu mohou mít pozitivní vliv. Otázkou však zůstává, v jaké formě a v jaké výši by měly tyto propopulační nástroje být. Ti, jež nemají doposud žádné děti a mají vyšší vzdělání, uvedli, že důležitými faktory pro ně byly naopak hodnotové faktory. Stát na ně má minimální vliv, protože se jedná o preference, které jsou ovlivněny vzory ve společnosti a aktuálními trendy.

Výdajová část představuje vzorec 3 (str. 12) a je determinována počtem důchodců a průměrným důchodem. To, jak ovlivnit samotný počet důchodců, bylo popsáno u příjmové části. Zbývá se tedy zaměřit na *výši vyplácených důchodů*. Při zachování aktuálního vzorce výpočtu důchodu je ovlivněna výši vyměřovacího základu a procenty příspěvků ze mzdy. Proto možnost, jak změnit výši průměrných starobních důchodů bez závislosti na příjmech, je změnit vzorec pro výpočet důchodu a snížit tak výši starobních penzí – snížit náklady státu na důchody. Aktuálně je tato možnost neproveditelná, protože starobní penze jsou už tak nízké a další snížení by mohlo způsobit sociální problémy.

7.2 Postupný přesun k fondovému systému

Jak již bylo řečeno, systém PAYGO je dlouhodobě neudržitelný, a změny, které lze udělat v tomto systému v krátkodobém horizontu, jsou minimální. Dlouhodobé změny

jsou naopak možné, ale těžko předvídatelné a nelze se na jejich účinnost spolehnout. Nakonec tedy bude muset nastat změna systému, a jednou ze změn, která se nabízí, je právě převážný nebo úplný přesun do fondového systému, tedy každý si bude spořit sám na sebe. Navzdory tomuto tvrzení Klazar (2011) pojednává o tom, že by nebylo vhodné ponechat zabezpečení pouze na uvážení jedinců. Odkazuje v tomhle smyslu na behaviorální ekonomii, teorii blahobytu státu nebo na morální hazard. Stát se tedy bojí, že občané by se dostatečně sami nedokázali zabezpečit. Díky státnímu důchodu navíc stát plní jednu z funkcí státu, kterou je redistribuce bohatství ve společnosti. Dále jeho názor obhajuje možnou ztrátu při investování na kapitálových trzích, které by měly významný negativní dopad na úspory občana. K tomu dodává myšlenku, že státní důchod je zásluhový, tedy že to je odměna pro toho, kdo nějakým způsobem přispíval společnosti, případně byl solidární a byl během svého života (ekonomicky) aktivní. Navíc tím, že stát říká jednotlivcům, aby si každý spořil na svůj účet, může dojít k tomu, že se bude ještě více vytrácet mezigenerační solidarita i solidarita v rámci jedné generace. Dále hrozí to, že pokud si jedinec bude spořit částku, která byla na začátku kapitoly vypočítaná, tak bude šetřit každou korunu. U lidí tak mohou převažovat ekonomické důvody, proč nemít dítě, a porodnost ještě více může klesnout. Pokud by se tedy mělo přejít k fondovému systému, určitě by to neměl být úplný přechod, ale pouze částečný.

S podobnou myšlenkou se ztotožňuje i Loužek (2014), který navíc tvrdí, že při přesunu k fondovému systému by došlo k vysokým nákladům a existovala by tzv. „ztracená generace“, která by důchody platila dvakrát. Jednak by financovala důchody seniorů v PAYGO systému a jednak by musela tvořit úspory pro sebe ve fondovém systému.

Pokud by však došlo ke kapitalizaci PAYGO systému, jednalo by se zajisté o renovaci veřejných financí daného státu. Mohlo by se jednat například o fondy zaměstnanecké, odborové nebo o soukromé nezávislé penzijní fondy. Stát by navíc mohl tuto možnost více podporovat daňovými úlevami nebo příspěvky. Byla by ale nutná silná legislativní ochrana pojištěnců, protože zde hrozí například nízká solventnost správců vkladů nebo nedostatečná transparentnost. (Dobešová, 2006)

7.3 Prorodinná politika

Velmi často je skloňován důchodový systém jako takový a nikoliv stárnutí populace. V pořadu Pro a proti ⁸(2013), kde diskutovala Jana Smiggels-Kavková (předsedkyně České ženské lobby) a Tomáš Fiala (sociolog a demograf z Vysoké školy ekonomické v Praze) na téma stárnutí obyvatelstva, zazněly názory, které nízkou porodnost dávají za vinu špatné rodinné politice ze strany státu. Díky vyššímu důrazu společnosti na individuální rozvoj a kariérní růst zastřešený konkurenčním prostředím mladí lidé musí volit mezi kariérou a založením rodiny. Navíc stát dostatečně nepodporuje volbu rodiny. Jednorázové porodné nepředstavuje dostatečný ekonomický stimul, existuje malá kapacita jeslí a mateřských škol, čímž je znemožněn brzký návrat jednoho z rodičů na trh práce, a to je jeden ze zásadních důvodů, proč mladí lidé raději volí kariéru. Navíc je malá poptávka po částečných úvazcích ze strany firem. České ženy jsou tak v průměru zhruba 5 let doma se svým dítětem a návrat do pracovního poměru je pro ně celkem složitý. Dále podotýkají, že se sice zvedá průměrný věk dožití, ale je otázkou, zda jde o důstojné dožití těchto seniorů. Nejen z hlediska finančního zabezpečení, ale z hlediska začlenění seniorů do společnosti a mezigenerační solidarity. Navíc poukazují na nenávist k seniorům, která se v ČR objevuje v nemalé míře. Mělo by se tedy vytvářet takové prostředí, kde bude docházet ke spolupráci a soužití všech generací, již při výchově.

---

⁸ **Pro a proti** je pořad Českého rozhlasu, ve kterém probíhá diskuze dvou odborníků na zadané téma. Pořad se věnuje širokému záběru témat, například politice, kultuře, náboženství, vědě, civilizačním trendům, mezilidským vztahům a dalším.

Závěr

Každý jednotlivý stát má svoji politiku a míra solidarity, která se opírá o historii a filozofii daného státu, se tak může v jednotlivých zemích různit. U přerozdělování starobních důchodů v ČR a SRN můžeme pozorovat také podstatné rozdíly. Zatímco ČR se vydala cestou větší solidarity a bohatství je více přerozdělováno, SRN se opírá více o filozofii zásluhovosti. Český důchodce si navíc přijde na větší podíl z příjmů, které měl během jeho aktivního života. Navzdory tomu jsou německé výdaje vůči HDP vyšší než u nás. Může za to hlavně méně příznivý demografický vývoj než v ČR a díky tomu větší podíl obyvatelstva, kterému je vyplácen starobní důchod.

PAYGO systém hraje v obou zemích nezastupitelnou roli ve financování důchodů, ačkoliv SRN využívá všechny tři pilíře. Trend demografického vývoje pro celou Evropu však tomuto systému nijak nenahrává a uvádí ho do nestability a bude tak docházet spíše k posilování fondového systému v jednotlivých zemích. Žádné dílčí změny, jako jsou změna úrokové sazby nebo umělé zvyšování průměrné mzdy, v důchodovém systému nemohou vyřešit tento problém. Ale pokud mají nastávat větší změny, měly by být spíše pozvolné. Dále je potřeba se více soustředit na příčinu problému, než na jeho následky. Zadluženost důchodového účtu a nízká pracovní síla je pouze důsledkem nízké porodnosti a možností mladých lidí zakládat rodinu. Situace na trhu práce a nízká podpora rodin ze strany státu tak nutí jednotlivce doslova vybírat mezi rodinou a kariérou. Rodina je tak společností a státem nedoceněna. Je proto důležité více prosazovat hodnotu rodiny a jít tak příkladem. V USA je například obvyklé, že prezident nebo významný politik je při různých setkáních obklopen svojí ženou i dětmi, což zvyšuje prestiž stabilní a spokojené rodiny. Je tedy důležité, aby stát dokázal navíc tyto rodiny podpořit jak finančně, tak i nabídkou služeb (mateřské školy, jesle a podobně).

Přínosem této práce bylo zejména porovnání ČR a SRN v kontextu důchodového systému a financování prvního pilíře spolu se stárnutím populace. Spolková republika Německo je v mnoha ohledech rozdílným státem, ale zároveň s podobnými problémy – zejména těmi demografickými. V práci jsou navíc nastíněny nabízející se možnosti řešení, které samy o sobě spolu s jejich dopady na finanční stránku jednotlivých států a samotných občanů jsou dobrým tématem pro zpracování další rozsáhlé práce.

Seznam tabulek

TAB. Č. 1: STÁTNÍ PŘÍSPĚVKY DO ÚČASTNICKÉHO FONDU	21
TAB. Č. 2: POČET ÚČASTNÍKŮ VE FONDĚCH III. PILÍŘE V ČR	22
TAB. Č. 3: PODÍL STAROBNÍHO DŮCHODU A PRŮMĚRNÉ HRUBÉ MZDY (V %)	25
TAB. Č. 4: POČET UZAVŘENÝCH SMLUV VE 3. PILÍŘI (V TISÍCÍCH)	38
TAB. Č. 5: VÝVOJ SAZEB U SRÁŽEK ZE MZDY DO DŮCHODOVÉHO SYSTÉMU V SRN.....	41
TAB. Č. 6: PODÍL (V %) RODIČŮ I BEZDĚTNÝCH MUŽŮ A ŽEN VE VĚKU 30 AŽ 40 LET U VLIVŮ, U NICHŽ UVEDLI, ŽE MAJÍ VELKÝ VLIV NA JEJICH ROZHODOVÁNÍ.....	44
TAB. Č. 7: PROFILY JEDNOTLIVCŮ, JENŽ PREFERUJÍ VYBRANÝ FAKTOR	45
TAB. Č. 8: HRUBÝ A ČISTÝ NÁHRADOVÝ POMĚR ČR A SRN.....	55

Seznam obrázků

OBR. Č. 1: STRUKTURA PŘÍJMŮ STÁTNÍHO ROZPOČTU ZA ROK 2015 V ČR	23
OBR. Č. 2: POČET PŘÍJEMCŮ STAROBNÍ PENZE V ČR.....	24
OBR. Č. 3: VÝVOJ PRŮMĚRNÉHO STAROBNÍHO DŮCHODU V ČR.....	25
OBR. Č. 4: SALDO ČESKÉHO DŮCHODOVÉHO ÚČTU	26
OBR. Č. 5: ZASTOUPENÍ JEDNOTLIVÝCH MOŽNOSTÍ VE II. PILÍŘI (V %) ZA ROK 2012	34
OBR. Č. 6: SALDO DŮCHODOVÉHO ÚČTU SRN	39
OBR. Č. 7: VÝVOJ STAROBNÍCH DŮCHODŮ V SRN.....	40
OBR. Č. 8: PODÍL HRUBÝCH MEZD "NOVÝCH" A "STARÝCH" ZEMÍ.....	40
OBR. Č. 9: POČET PŘÍJEMCŮ STAROBNÍ PENZE V SRN	41
OBR. Č. 10: PROJEKCE OBYVATELSTVA ČR ZA ROK 2015 A 2060	46
OBR. Č. 11: PŘIROZENÝ POHYB OBYVATELSTVA, 1900–2014	48
OBR. Č. 12: POČET NOVĚ PŘIZNANÝCH STAROBNÍCH DŮCHODŮ DLE VĚKOVÉ KATEGORIE ZA ROK 2014.....	48
OBR. Č. 13: PROJEKCE OBYVATELSTVA SRN ZA ROK 2015 A 2060	49
OBR. Č. 14: PŘIROZENÝ POHYB OBYVATELSTVA V SRN MEZI LETY 1950–2014	50
OBR. Č. 15: VÝDAJE NA DŮCHODY (VEŘEJNÉ POJIŠTĚNÍ) K HDP V ROCE 2011 (V %).....	53
OBR. Č. 16: HRUBÝ A ČISTÝ PENZIJNÍ NÁHRADOVÝ POMĚR V EU PRO ROK 2014 (V %)	54
OBR. Č. 17: PORODNOST V ZEMÍCH EU ZA ROK 2014	56
OBR. Č. 18: NADĚJE DOŽITÍ PŘI NAROZENÍ A PRŮMĚRNÁ DOBA STRÁVENÁ V DŮCHODU (2014) 56	

Přehled použitých zkratk

APS ČR	– Asociace penzijních společností ČR
BaFin	– Finanzdienstleistungsaufsicht
ČR	– Česká republika
ČSÚ	– Český statistický úřad
ČSSZ	– Česká správa sociálního zabezpečení
DP	– důchodové pojištění
DPH	– daň z přidané hodnoty
DPS	– doplňkové penzijní spoření
EU	– Evropská unie
FO	– fyzická osoba
HDP	– hrubý domácí produkt
MF ČR	– Ministerstvo financí ČR
MPSV	– Ministerstvo práce a sociálních věcí
NDR	– Německá demokratická republika
OECD	– Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OSVČ	– Osoba samostatně výdělečně činná
OVZ	– Osobní vyměřovací základ
SGB	– Sozialgesetzbuch
SRN	– Spolková republika Německo
TF	– transformované fondy
ÚF	– Účastnické fondy

Monografické publikace a knihy

Burcin, Boris, Fialová, Ludmila a Rychtářiková, Jitka a kol. 2011. *Demografická situace České republiky*. Praha : SLON, 2011. ISBN 978-80-7419-024-7.

Hašková, Hana. 2010. *Fenomén bezdětnosti*. 1. aktualizované vydání. Praha : SLON, 2010. ISBN 978-80-7419-020-9.

Hejduková, Pavlína. 2015. *Veřejné finance – teorie a praxe*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-298-4.

Klazar, Stanislav. 2011. *Redistribuční dopady zdanění a důchodového systému a jejich reforem*. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2011. ISBN 978-80-7357-702-5.

Loužek, Marek. 2014. *Důchodová reforma*. Praha : Karolinum, 2014. ISBN 9788024626123.

Samuelson, Paul a William, Nordhaus. 2013. *Ekonomie*. 19. vydání. Praha : NS Svoboda, 2013. ISBN 978-80-205-0629-0.

Štýbr, David. 2011. *Začínáme investovat a obchodovat na kapitálových trzích*. Praha : GRADA Publishing, a.s., 2011. ISBN 978-80-247-3648-8.

Internetové zdroje

AION CS, s.r.o. 2016. Předpis č. 155/1995 Sb. zákon o důchodovém pojištění. *Zákony pro lidi*. [Online] 2016. [Citace: 5. Únor 2015.] <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-155>.

Asociace penzijních společností ČR. 2015. Ekonomické ukazatele penzijních společností a jejich fondů za rok 2015. *Asociace penzijních společností ČR*. [Online] 2015. [Citace: 5. Únor 2016.] http://www.apfcr.cz/cs/komentare-dane/komentar-k-vysledkum-za-rok-2015/_files/komentar-k-ekonomickym-vysledkum-za-3-crvrtleti-2015.doc.

Berlin-Institut für Bevölkerung und Entwicklung. 2010. Bevölkerungsentwicklung in Ostdeutschland. *Berlin-Institut*. [Online] Říjen 2010. [Citace: 30. Březen 2016.]

<http://www.berlin-institut.org/online-handbuchdemografie/bevoelkerungsdynamik/regionale-dynamik/ostdeutschland.html>.

—. **2008.** Deutschland - eines der kinderärmsten Länder. *Berlin-Institut*. [Online] Leden 2008. [Citace: 30. Březen 2016.] <http://www.berlin-institut.org/online-handbuchdemografie/bevoelkerungsdynamik/regionale-dynamik/deutschland.html>.

—. **2013.** Fertilität und Geburtenentwicklung. *Berlin-Institut*. [Online] Březen 2013. [Citace: 27. Březen 2016.] <http://www.berlin-institut.org/online-handbuchdemografie/bevoelkerungsdynamik/faktoren/fertilitaet.html>.

Bundesministerium für Arbeit und Soziales. 2015. Entwicklung der Riester-Verträge. *bmas.de*. [Online] 3. Prosinec 2015. [Citace: 11. Březen 2016.] http://www.bmas.de/SharedDocs/Downloads/DE/Thema-Rente/riesterrente-IV-2015.pdf?__blob=publicationFile&v=2.

—. **2012.** Ergänzender Bericht der Bundesregierung. *bmas.de*. [Online] 2012. [Citace: 24. Březen 2016.] http://www.bmas.de/SharedDocs/Downloads/DE/PDF-Gesetze/alterssicherungsbericht-2012.pdf?__blob=publicationFile.

—. **2013.** Was ist Rente? *BMAS*. [Online] 11. Červen 2013. [Citace: 18. Únor 2016.] <http://www.bmas.de/DE/Themen/Rente/was-ist-Rente.html;jsessionid=396411831E30606729CC3E58F2F97032>.

—. **2014.** Zusätzliche Altersvorsorge. *bmas.de*. [Online] Leden 2014. [Citace: 16. Březen 2016.] http://www.bmas.de/SharedDocs/Downloads/DE/PDF-Publikationen/a817-zusaetzliche-altersvorsorge.pdf?__blob=publicationFile.

Česká národní banka. 2016. Celkový přehled počtu subjektů. *ČNB*. [Online] 28. Leden 2016. [Citace: 28. Leden 2016.] https://apl.cnb.cz/apljerrsdad/JERRS.WEB24.SUBJECTS_COUNTS_2.

—. **2016.** Celkový přehled počtu subjektů ke dni 04.02.2016. *Česká národní banka*. [Online] 4. Únor 2016. [Citace: 4. Únor 2016.] https://apl.cnb.cz/apljerrsdad/JERRS.WEB24.SUBJECTS_COUNTS_2.

Česká správa sociálního zabezpečení. 2015. Náhradní doba pojištění. *Česká správa sociálního zabezpečení*. [Online] Prosinec 2015. [Citace: 10. Únor 2016.]

<http://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/ucast-na-pojisteni/nahradni-doba-pojisteni.htm>.

—, 2015. Výpočet a výplata důchodu. *Česká správa sociálního zabezpečení*. [Online] 1. Prosinec 2015. [Citace: 16. Únor 2016.] <http://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/davky/vypocet-a-vyplata-duchodu/vypocet-a-vyplata-duchodu.htm>.

Česká správa sociálního zabezpečení. 2015. Statistická ročenka z důchodového pojištění 2014. CSSZ. [Online] 2015. [Citace: 21. Březen 2016.] http://www.cssz.cz/NR/rdonlyres/58A96B78-77AA-4D81-ADB0-6B1669AE275A/0/SR_2014.pdf. ISBN 978-80-87039-42-7.

Český rozhlas. 2013. Pro a proti. *Audioarchiv*. [Online] 4. Zář 2013. [Citace: 1. Duben 2016.] http://hledani.rozhlas.cz/iRadio/?query=st%C3%A1rnut%C3%AD&reader=&stanice%5B%5D=%C4%8CRo+Plus&porad%5B%5D=Pro+a+proti&offset=0&from=4.9.2013&to=4.9.2013&dateLimit=TL_INTERVAL.

Český statistický úřad. 2015. Česká republika od roku 1989 v číslech. *ČSÚ*. [Online] 28. Červenec 2015. [Citace: 13. Únor 2016.] https://www.czso.cz/documents/10180/20551237/32018115_1306.xlsx/4f867b0c-b13b-4426-a1e8-dd52bf65041e?version=1.0.

—, 2016. Počet zaměstnanců a průměrné měsíční mzdy. *ČSÚ*. [Online] 2016. [Citace: 29. Únor 2016.] https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=MZD01-A&nahled=N&sp=N&skupId=855&z=T&f=TABULKA&zo=N&verze=-1&filtr=G~F_M~F_Z~F_R~F_P~S~_null_null_&katalog=30852&pvo=MZD01-A&evo=v208!_MZD-LEG4_1&c=v475__RP2014.

—, 2016. Projekce obyvatelstva. *ČSÚ*. [Online] 2016. [Citace: 20. Březen 2016.] https://www.czso.cz/staticke/animgraf/projekce_1950_2101/index.htm.

—, 2015. Příjemci starobního důchodu podle jeho výše a pohlaví v ČR. *ČSÚ*. [Online] 2015. [Citace: 28. Březen 2016.] https://www.czso.cz/documents/10180/20551237/32018115_1306.xlsx/4f867b0c-b13b-4426-a1e8-dd52bf65041e?version=1.0.

—. **2015.** Úhrnná plodnost a průměrný věk matek, 1920 – 2014. *ČSÚ*. [Online] 2. Červen 2015. [Citace: 18. Březen 2016.] https://www.czso.cz/documents/10180/20559547/g130070-15_2.xlsx/1af173d9-b13f-42cb-abd3-2c14352b41f9?version=1.1.

—. **2015.** Vybrané demografické údaje (1989-2014). *ČSÚ*. [Online] 28. Srpen 2015. [Citace: 28. Březen 2016.] <https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-od-roku-1989-v-cislech#01>.

Deutsche Rentenversicherung. 2016. Altersrente für langjährig und besonders langjährig Versicherte. *Deutsche Rentenversicherung*. [Online] 2016. [Citace: 4. Březen 2016.] http://www.deutsche-rentenversicherung.de/Allgemein/de/Inhalt/2_Rente_Reha/01_rente/01_grundwissen/03_rentenarten_und_leistungen/02_altersrente_langjaehrig_versicherte.html.

—. **2015.** Betriebliche Altersversorgung. *Deutsche Rentenversicherung*. [Online] Květen 2015. [Citace: 6. Březen 2016.] http://www.deutsche-rentenversicherung.de/cae/servlet/contentblob/232708/publicationFile/51593/betriebliche_altersversorgung.pdf.

—. **2016.** Die normale Altersrente. *Deutsche Rentenversicherung*. [Online] 2016. [Citace: 3. Březen 2016.] http://www.deutsche-rentenversicherung.de/Allgemein/de/Inhalt/2_Rente_Reha/01_rente/01_grundwissen/03_rentenarten_und_leistungen/01_regelaltersgrenze.html.

—. **2016.** Freiwillige Versicherung. *Deutsche Rentenversicherung*. [Online] 2016. [Citace: 3. Březen 2016.] http://www.deutsche-rentenversicherung.de/Allgemein/de/Navigation/2_Rente_Reha/01_Rente/01_allgemeines/02_freiwillige_versicherung/00_freiwillige_versicherung_node.html.

—. **2016.** Nachversicherung. *Deutsche Rentenversicherung*. [Online] 2016. [Citace: 4. Březen 2016.] http://www.deutsche-rentenversicherung.de/Allgemein/de/Navigation/2_Rente_Reha/01_Rente/03_vor_der_rente/03_rentenzeiten/03_nachversicherung_node.html#doc214346bodyText2.

—. **2016.** Rente: So wird sie berechnet. *Deutsche Rentenversicherung*. [Online] Leden 2016. [Citace: 14. Březen 2016.] https://www.deutsche-rentenversicherung.de/Allgemein/de/Navigation/2_Rente_Reha/01_Rente/03_vor_der_rente/03_rentenzeiten/03_nachversicherung_node.html#doc214346bodyText2.

rentenversicherung.de/cae/servlet/contentblob/232638/publicationFile/52266/rente_so_wird_sie_berechnet_alte_bundeslaender.pdf.

—. **2016.** Rentenrechtliche Zeiten. *Deutsche Rentenversicherung*. [Online] 2016. [Citace: 3. Březen 2016.] http://www.deutsche-rentenversicherung.de/Allgemein/de/Inhalt/2_Rente_Reha/01_rente/03_vor_der_rente/03_rentenzeiten/01_rentenrechtliche_zeiten/00_rentenrechtliche_zeiten.html.

—. **2015.** Rentenversicherung in Zahlen 2015. *Deutsche Rentenversicherung*. [Online] 12. Červen 2015. [Citace: 17. Březen 2016.] http://www.deutsche-rentenversicherung.de/cae/servlet/contentblob/238692/publicationFile/61815/01_rv_in_zahlen_2013.pdf.

—. **2016.** So sind Sie als Rentner krankenversichert. *Deutsche Rentenversicherung*. [Online] 2016. [Citace: 4. Březen 2016.] http://www.deutsche-rentenversicherung.de/Allgemein/de/Navigation/2_Rente_Reha/01_Rente/03_vor_der_rente/07_kvdr_pvdr/00_01_kvdr_pvdr_so_sind_sie_versichert_node.html.

—. **2016.** Wer ist pflichtversichert? *Deutsche Rentenversicherung*. [Online] 2016. [Citace: 3. Březen 2016.] http://www.deutsche-rentenversicherung.de/Allgemein/de/Navigation/2_Rente_Reha/01_Rente/01_allgemeines/01_wer_ist_pflchtigversichert/00_wer_ist_pflchtigversichert_node.html.

—. **2016.** Wie Renten besteuert werden. *Deutsche Rentenversicherung*. [Online] 2016. [Citace: 5. Březen 2016.] http://www.deutsche-rentenversicherung.de/Allgemein/de/Navigation/2_Rente_Reha/01_Rente/04_in_der_rente/01_rentenbesteuerung/00_01_rentenbesteuerung_wie_besteuert_wird_node.html.

—. **2016.** Wie sich die Rente berechnet. *Deutsche Rentenversicherung*. [Online] 2016. [Citace: 23. Únor 2016.] http://www.deutsche-rentenversicherung.de/Allgemein/de/Navigation/1_Lebenslagen/05_Kurz_vor_und_in_der_Rente/01_Kurz_vor_der_Rente/04_wie_sich_die_rente_berechnet/wie_sich_die_rente_berechnet_node.html.

Die Bundesregierung. 2015. Neue Bemessungsgrenzen für 2016. *Die Bundesregierung*. [Online] 27. Listopad 2015. [Citace: 9. Březen 2016.]

<https://www.bundesregierung.de/Content/DE/Artikel/2015/10/2015-10-14-sozialversicherung.html>.

Dobešová, Dana. 2006. Důchodový systém v ČR. *Národohospodářský rozvoj*. [Online] Leden 2006. [Citace: 20. Leden 2016.] <http://is.muni.cz/do/1456/soubory/aktivity/obzor/6182612/7667845/04Dobesova.pdf>.

Důchodová reforma. 2016. II. pilíř budoucích českých důchodců. *Důchodová reforma*. [Online] 30. Leden 2016. [Citace: 4. Únor 2016.] <http://www.duchodovareforma.cz/duchodove-sporeni-2/ii-pilir-budoucich-ceskych-duchodcu/>. 1805-7470.

—. **2016.** III. pilíř českého důchodového systému. *Důchodová reforma*. [Online] 30. Leden 2016. [Citace: 3. Únor 2016.] <http://www.duchodovareforma.cz/penzijni-pripojisteni/iii-pilir-ceskeho-duchodoveho-systemu-bude-doplnekove-penzijni-sporeni/>. 1805-7470.

—. **2016.** Neudržitelný: I. pilíř českého důchodového systému. *Důchodová reforma*. [Online] 30. Leden 2016. [Citace: 2. Únor 2016.] <http://www.duchodovareforma.cz/duchodovy-system-2/neudrzitelny-i-pilir-ceskeho-duchodoveho-systemu/>. 1805-7470.

FOCUS. 2016. So viel netto bleibt Ihnen 2016 vom brutto. *Focus Online Money*. [Online] 1. Leden 2016. [Citace: 29. Únor 2016.] http://www.focus.de/finanzen/steuern/gehaltsplaner/brutto-netto-rechner-was-2013-vom-gehalt-uebrig-bleibt_aid_28104.html.

Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. 2015. Das bringt die betriebliche Altersvorsorge. *Meine Finanzen*. [Online] 9. Duben 2015. [Citace: 6. Březen 2016.] <http://www.faz.net/aktuell/finanzen/meine-finanzen/vorsorgen-fuer-das-alter/vor-und-nachteile-der-betrieblichen-altersvorsorge-13527867.html>.

Gender Studies, o.p.s. 2011. Věková diverzita a věková diskriminace v ČR. *aa.ecn.cz*. [Online] 2011. [Citace: 21. Březen 2016.] http://aa.ecn.cz/img_upload/8b47a03bf445e4c3031ce326c68558ae/Vekova_diskriminace.pdf.

ICV. 2014. Mandatorní výdaje. *Informační centrum vlády*. [Online] 2014. [Citace: 26. Leden 2016.] <http://icv.vlada.cz/scripts/modules/advice/detail.php?id=647>.

Information Highway Lutz Schumann. 2015. Was und wie hoch ist der Grundfreibetrag? *Steuer-Schutzbrief*. [Online] 30. Červenec 2015. [Citace: 5. Březen 2016.] <http://www.steuer-schutzbrief.de/grundfreibetrag.html>.

Krause, Michael. 2014. Diese Altersrenten gibt es. *Ihre-Vorsorge.de*. [Online] 5. Srpen 2014. [Citace: 4. Březen 2016.] <https://www.ihre-vorsorge.de/rente/gesetzliche-rente/altersrenten>.

Krebs, Vojtěch. 2009. Solidarita a ekvivalence v sociálních systémech. *VŠE*. [Online] 2009. [Citace: 2015. Listopad 20.] <http://kdem.vse.cz/resources/relik10/PDFucastnici/Krebs.pdf>.

Mařík, K. 2016. Práce nad nárok (práce na procenta) a výpočet důchodu. *Naše důchody*. [Online] 5. Únor 2016. [Citace: 20. Únor 2016.] http://www.naseduchody.cz/clanek_65-prace-nad-narok.html.

—. **2015.** Výpočet starobního důchodu. *Naše důchody*. [Online] 11. Listopad 2015. [Citace: 17. Únor 2016.] <http://www.naseduchody.cz/duchodova-kalkulacka.html>.

Ministerstvo financí ČR. 2013. Hospodaření systému důchodového pojištění. *Ministerstvo financí ČR*. [Online] 3. Červen 2013. [Citace: 20. Únor 2016.] <http://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/penzijni-sluzby-a-systemy/hospodareni-systemu-duchodoveho-pojisten>.

—. **2015.** II. pilíř - Důchodové spoření (ukončení). *Ministerstvo financí ČR*. [Online] 25. Listopad 2015. [Citace: 30. Leden 2016.] <http://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/penzijni-sluzby-a-systemy/ii-pilir-duchodove-sporeni>.

—. **2015.** Státní rozpočet 2015 v kostce. *Ministerstvo financí ČR*. [Online] 22. Duben 2015. [Citace: 19. Únor 2016.] http://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Informacni-letak_2015_Statni-rozpocet-v-kostce.pdf.

Ministerstvo práce a sociálních věcí. 2015. Jak to bude s důchody od ledna 2016? *MPSV*. [Online] 30. Zář 2015. [Citace: 16. Únor 2016.] <http://www.mpsv.cz/cs/22073>.

—. **2011.** Obecná informace k zákonu o důchodovém pojištění. *MPSV*. [Online] 31. Srpen 2011. [Citace: 16. Únor 2016.] <http://www.mpsv.cz/cs/617>.

Ministerstvo vnitra. 2016. Důchodové pojištění osoby samostatně výdělečně činné. *Portál veřejné správy*. [Online] 1. Leden 2016. [Citace: 2. Únor 2016.] <http://portal.gov.cz/portal/obcan/situace/191/192/4495.html#obsah>.

Nováková, Jolana. 2016. Změny v penzijním spoření: vyberete už v šedesáti a uspoříte na daních. *iDNES.cz*. [Online] 23. Leden 2016. [Citace: 5. Únor 2016.] http://finance.idnes.cz/sporeni-na-penzi-zmeny-v-novem-roce-2016-d8h-viteze.aspx?c=A160120_173204_viteze_kho.

OECD. 2016. Demography - fertility rate. *OECD Data*. [Online] 2016. [Citace: 26. Březen 2016.] <https://data.oecd.org/pop/fertility-rates.htm#indicator-chart>.

—. **2014.** Pensions. *OECD Data*. [Online] 2014. [Citace: 18. Březen 2016.] <https://data.oecd.org/pension/net-pension-replacement-rates.htm#indicator-chart>.

—. **2016.** Pensions at a Glance 2015. *OECD data*. [Online] Březen 2016. [Citace: 19. Březen 2016.] http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/social-issues-migration-health/pensions-at-a-glance-2015_pension_glance-2015-en#page4. ISBN 978-92-64-24063-3.

—. **2016.** Social protection. *OECD Data*. [Online] 2016. [Citace: 18. Březen 2016.] <https://data.oecd.org/socialexp/pension-spending.htm>.

Sozialpolitik-aktuell. 2015. Rentenanpassungen, Standardrenten, Rentenniveau 1991 - 2015. *Sozialpolitik-aktuell.de*. [Online] 2015. [Citace: 19. Březen 2016.] http://www.sozialpolitik-aktuell.de/tl_files/sozialpolitik-aktuell/_Politikfelder/Alter-Rente/Datensammlung/PDF-Dateien/tabVIII9.pdf.

Statista GmbH. 2016. Anzahl der Renten in Deutschland in den Jahren 1992 bis 2014. *Statista*. [Online] 2016. [Citace: 27. Únor 2016.] <http://de.statista.com/statistik/daten/studie/6968/umfrage/anzahl-der-renten-in-deutschland-seit-1992/>.

—. **2016.** Beiträge und Ausgaben der gesetzlichen Rentenversicherung in Deutschland. *Statista*. [Online] 2016. [Citace: 27. Únor 2016.]

[http://de.statista.com/statistik/daten/studie/7022/umfrage/beitraege-und-ausgaben-der-
rentenkasse-seit-1991/](http://de.statista.com/statistik/daten/studie/7022/umfrage/beitraege-und-ausgaben-der-rentenkasse-seit-1991/).

—. **2016.** Beitragssatzes der gesetzlichen Rentenversicherung in Deutschland von 1970 bis 2015. *de.statista.com*. [Online] 2016. [Citace: 18. Březen 2016.] [http://de.statista.com/statistik/daten/studie/188738/umfrage/entwicklung-des-
beitragssatzes-in-der-gesetzlichen-rentenversicherung-seit-1990/](http://de.statista.com/statistik/daten/studie/188738/umfrage/entwicklung-des-beitragssatzes-in-der-gesetzlichen-rentenversicherung-seit-1990/).

—. **2016.** Bevölkerung - Entwicklung der Einwohnerzahl von Deutschland. *Statista*. [Online] 2016. [Citace: 27. Únor 2016.] [http://de.statista.com/statistik/daten/studie/2861/umfrage/entwicklung-der-
gesamtbevoelkerung-deutschlands/](http://de.statista.com/statistik/daten/studie/2861/umfrage/entwicklung-der-gesamtbevoelkerung-deutschlands/).

—. **2016.** Durchschnittlicher Zahlbetrag der gesetzlichen Altersrenten. *de.statista.com*. [Online] 2016. [Citace: 18. Březen 2016.] [http://de.statista.com/statistik/daten/studie/445123/umfrage/monatlicher-zahlbetrag-der-
altersrenten-in-deutschland-nach-geschlecht/](http://de.statista.com/statistik/daten/studie/445123/umfrage/monatlicher-zahlbetrag-der-altersrenten-in-deutschland-nach-geschlecht/).

—. **2016.** Lebenserwartung in Deutschland nach Geschlecht. *Statista*. [Online] 2016. [Citace: 1. Duben 2016.] [http://de.statista.com/statistik/daten/studie/1783/umfrage/durchschnittliche-weitere-
lebenserwartung-nach-altersgruppen/](http://de.statista.com/statistik/daten/studie/1783/umfrage/durchschnittliche-weitere-lebenserwartung-nach-altersgruppen/).

—. **2016.** Umsatzverteilung auf die Durchführungswege. *Statista*. [Online] 2016. [Citace: 11. Březen 2016.] [http://de.statista.com/statistik/daten/studie/245984/umfrage/umsaetze-der-
durchfuehrungswege-in-der-betrieblichen-altersversorgung/](http://de.statista.com/statistik/daten/studie/245984/umfrage/umsaetze-der-durchfuehrungswege-in-der-betrieblichen-altersversorgung/).

Statistisches Bundesamt. 2015. koordinierte Bevölkerungsvorausberechnung für Deutschland. *DESTATIS*. [Online] 2015. [Citace: 21. Březen 2016.] <https://www.destatis.de/bevoelkerungspyramide/#!y=2041&a=15,65>.

United Nations. 2013. World Population Ageing. *UN*. [Online] Prosinec 2013. [Citace: 28. Listopad 2015.] [http://www.un.org/en/development/desa/population/publications/pdf/ageing/WorldPopu-
lationAgeing2013.pdf](http://www.un.org/en/development/desa/population/publications/pdf/ageing/WorldPopulationAgeing2013.pdf).

Wikipedia. 2015. Rentenversicherungsträger. *Wikipedia*. [Online] 22. Duben 2015.
[Citace: 4. Březen 2016.]
<https://de.wikipedia.org/wiki/Rentenversicherungstr%C3%A4ger>.

Právní předpisy

Sozialgesetzbuch (SGB) Sechstes Buch – (VI) Gesetzliche Rentenversicherung

Zákon č. 42/1994 Sb., o penzijní připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření, ve znění pozdějších předpisů.

Seznam příloh

PŘÍLOHA A: DŮCHODOVÝ VĚK POJIŠTĚNCŮ NAROZENÝCH V LETECH 1936 AŽ 1977 V ČR

PŘÍLOHA B: NAVYŠOVÁNÍ DŮCHODOVÉHO VĚKU U JEDINCŮ NAROZENÝCH MEZI LETY
1953 A 1963 V SRN

PŘÍLOHA C: PODÍL ZDANITELNÉ A NEZDANITELNÉ ČÁSTKY NĚMECKÝCH DŮCHODŮ

PŘÍLOHA D: VÝVOJ ČÁSTEK "STEUERLICHE GRUNDFREIBETRAG"

PŘÍLOHA E: PRŮMĚRNÉ ODMĚNY ZA PRÁCI A VÝŠE "BEITRAGSBEMESSUNGSGRENZE"
OD ROKU 1994

PŘÍLOHA F: VÝŠE DŮCHODŮ A JEJICH ZASTOUPENÍ U MUŽŮ A ŽEN ZA ROK 2014

PŘÍLOHA G: ÚHRNNÁ PLODNOST A PRŮMĚRNÝ VĚK MATEK V ČR, 1920–2014

Příloha A: Důchodový věk pojištěnců narozených v letech 1936 až 1977 v ČR

Rok narození	Důchodový věk činí u					
	mužů	žen s počtem vychovaných dětí				
		0	1	2	3a4	5 a více
1936	60r+2m	57r	56r	55r	54r	53r
1937	60r+4m	57r	56r	55r	54r	53r
1938	60r+6m	57r	56r	55r	54r	53r
1939	60r+8m	57r+4m	56r	55r	54r	53r
1940	60r+10m	57r+8m	56r+4m	55r	54r	53r
1941	61r	58r	56r+8m	55r+4m	54r	53r
1942	61r+2m	58r+4m	57r	55r+8m	54r+4m	53r
1943	61r+4m	58r+8m	57r+4m	56r	54r+8m	53r+4m
1944	61r+6m	59r	57r+8m	56r+4m	55r	53r+8m
1945	61r+8m	59r+4m	58r	56r+8m	55r+4m	54r
1946	61r+10m	59r+8m	58r+4m	57r	55r+8m	54r+4m
1947	62r	60r	58r+8m	57r+4m	56r	54r+8m
1948	62r+2m	60r+4m	59r	57r+8m	56r+4m	55r
1949	62r+4m	60r+8m	59r+4m	58r	56r+8m	55r+4m
1950	62r+6m	61r	59r+8m	58r+4m	57r	55r+8m
1951	62r+8m	61r+4m	60r	58r+8m	57r+4m	56r
1952	62r+10m	61r+8m	60r+4m	59r	57r+8m	56r+4m
1953	63r	62r	60r+8m	59r+4m	58r	56r+8m
1954	63r+2m	62r+4m	61r	59r+8m	58r+4m	57r
1955	63r+4m	62r+8m	61r+4m	60r	58r+8m	57r+4m
1956	63r+6m	63r+2m	61r+8m	60r+4m	59r	57r+8m
1957	63r+8m	63r+8m	62r+2m	60r+8m	59r+4m	58r
1958	63r+10m	63r+10m	62r+8m	61r+2m	59r+8m	58r+4m
1959	64r	64r	63r+2m	61r+8m	60r+2m	58r+8m
1960	64r+2m	64r+2m	63r+8m	62r+2m	60r+8m	59r+2m
1961	64r+4m	64r+4m	64r+2m	62r+8m	61r+2m	59r+8m
1962	64r+6m	64r+6m	64r+6m	63r+2m	61r+8m	60r+2m
1963	64r+8m	64r+8m	64r+8m	63r+8m	62r+2m	60r+8m
1964	64r+10m	64r+10m	64r+10m	64r+2m	62r+8m	61r+2m
1965	65r	65r	65r	64r+8m	63r+2m	61r+8m
1966	65r+2m	65r+2m	65r+2m	65r+2m	63r+8m	62r+2m
1967	65r+4m	65r+4m	65r+4m	65r+4m	64r+2m	62r+8m
1968	65r+6m	65r+6m	65r+6m	65r+6m	64r+8m	63r+2m
1969	65r+8m	65r+8m	65r+8m	65r+8m	65r+2m	63r+8m
1970	65r+10m	65r+10m	65r+10m	65r+10m	65r+8m	64r+2m
1971	66r	66r	66r	66r	66r	64r+8m
1972	66r+2m	66r+2m	66r+2m	66r+2m	66r+2m	65r+2m
1973	66r+4m	66r+4m	66r+4m	66r+4m	66r+4m	65r+8m
1974	66r+6m	66r+6m	66r+6m	66r+6m	66r+6m	66r+2m
1975	66r+8m	66r+8m	66r+8m	66r+8m	66r+8m	66r+8m
1976	66r+10m	66r+10m	66r+10m	66r+10m	66r+10m	66r+10m
1977	67r	67r	67r	67r	67r	67r

zdroj: AION CS, 2016

**Příloha B: Navyšování důchodového věku u jedinců narozených mezi lety 1953 a 1963
v SRN**

Rok narození	Navyšení v měsících	Důchodový věk
1953	2	63 let a 2 měsíce
1954	4	63 let a 4 měsíce
1955	6	63 let a 6 měsíců
1956	8	63 let a 8 měsíců
1957	10	63 let a 10 měsíců
1958	12	64 let
1959	14	64 let a 2 měsíce
1960	16	64 let a 4 měsíce
1961	18	64 let a 6 měsíců
1962	20	64 let a 8 měsíců
1963	22	64 let a 10 měsíců

zdroj: Deutsche Rentenversicherung, 2016

Příloha C: Podíl zdanitelné a nezdanitelné částky německých důchodů

Rok začátku důchodu	Zdanitelná část	Nezdanitelná část
Do 2005	50 %	50 %
2006	52 %	48 %
2007	54 %	46 %
2008	56 %	44 %
2009	58 %	42 %
2010	60 %	40 %
2011	62 %	38 %
2012	64 %	36 %
2013	66 %	34 %
2014	68 %	32 %
2015	70 %	30 %
2016	72 %	28 %
2017	74 %	26 %
2018	76 %	24 %
2019	78 %	22 %
2020	80 %	20 %
2021	81 %	19 %
2022	82 %	18 %
2023	83 %	17 %
2024	84 %	16 %
2025	85 %	15 %
2026	86 %	14 %
2027	87 %	13 %
2028	88 %	12 %
2029	89 %	11 %
2030	90 %	10 %
2031	91 %	9 %
2032	92 %	8 %
2033	93 %	7 %
2034	94 %	6 %
2035	95 %	5 %
2036	96 %	4 %
2037	97 %	3 %
2038	98 %	2 %
2039	99 %	1 %
Od 2040	100 %	0 %

zdroj: Deutsche Rentenversicherung, 2016

Příloha D: Vývoj částek "steuerliche Grundfreibetrag"

Rok	Pro jednotlivce	Pro manžele
2016	8 652 €	17 304 €
2015	8 472 €	16 944 €
2014	8 354 €	16 708 €
2013	8 130 €	16 260 €
2012	8 004 €	16 007 €
2011	8 004 €	16 007 €
2010	8 004 €	16 007 €
2009	7 834 €	15 667 €
2008	7 664 €	15 329 €
2007	7 664 €	15 329 €

zdroj:

vlastní zpracování na základě údajů od Information Highway Lutz Schumann, 2016

Příloha E: Průměrné odměny za práci a výše "Beitragsbemessungsgrenze" od roku 1994

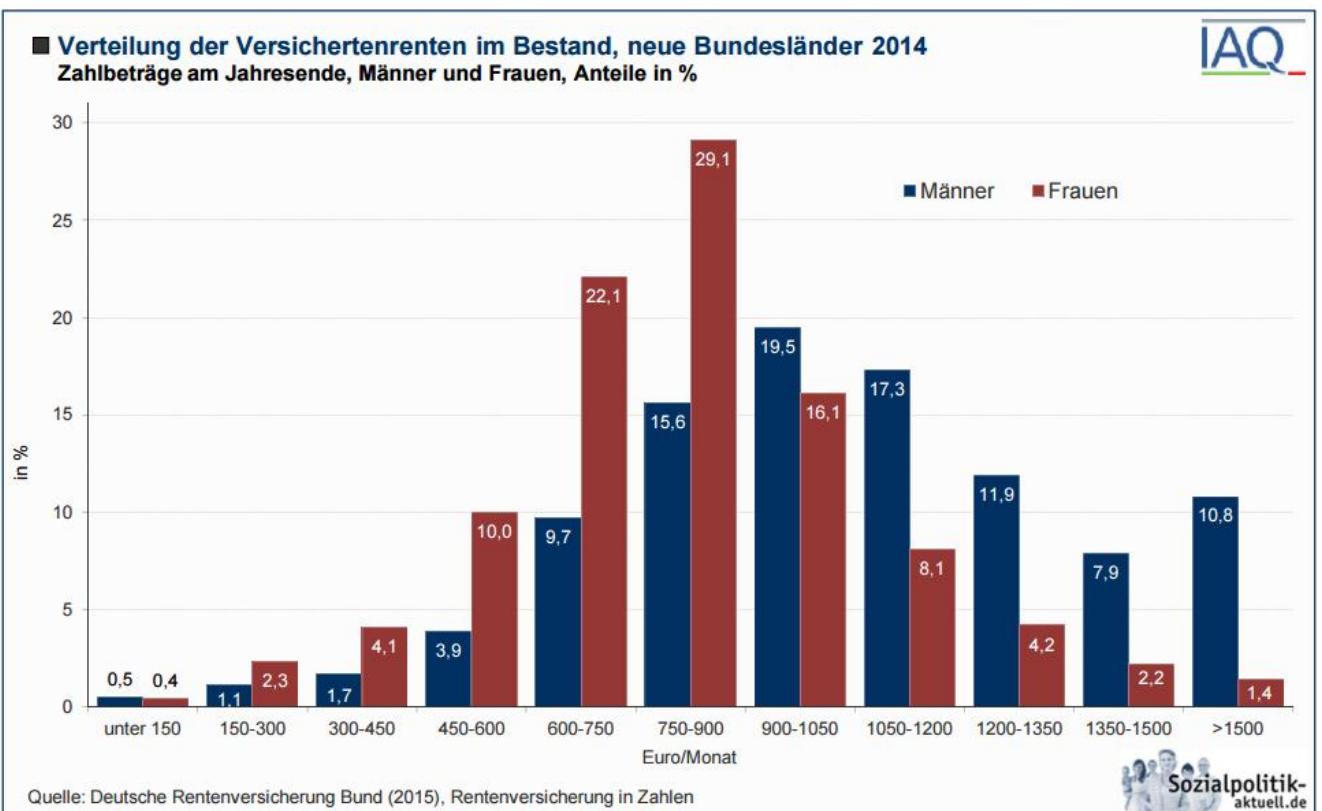
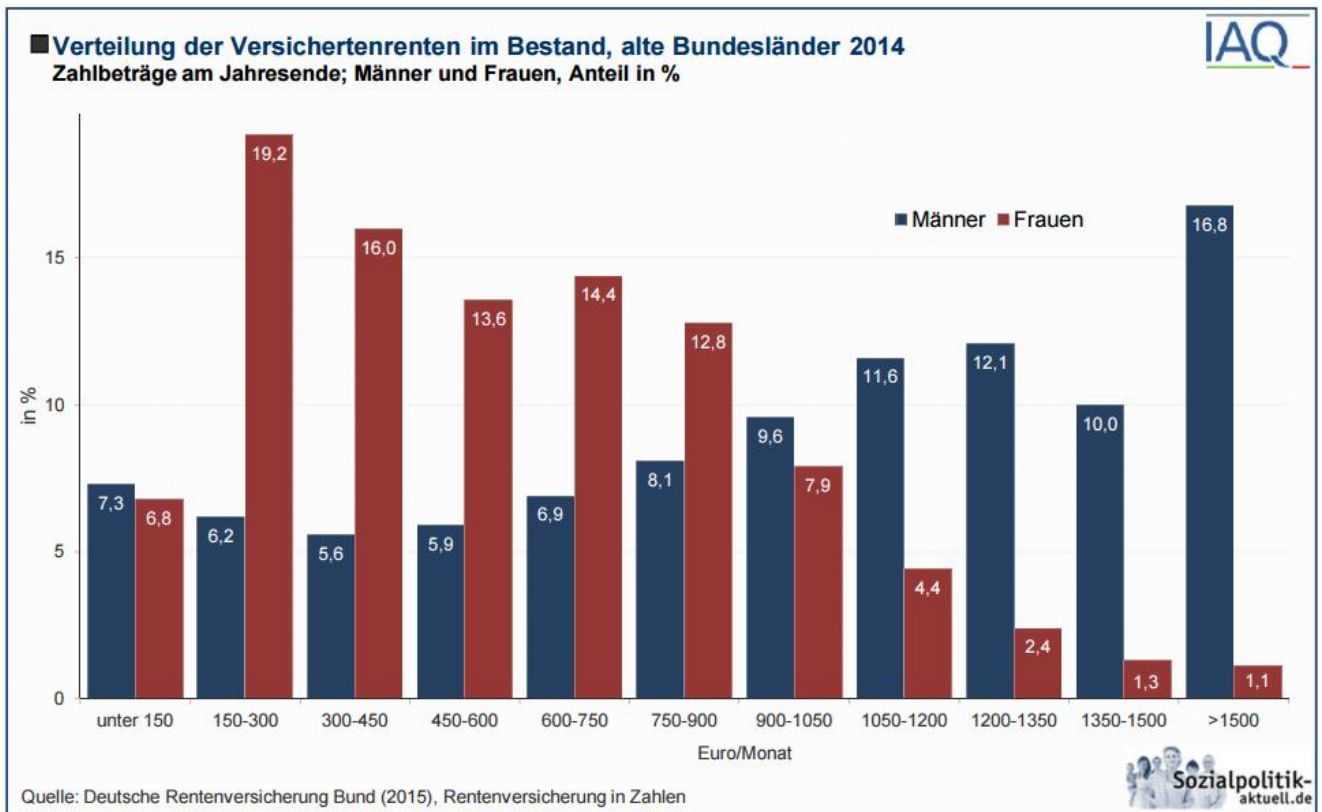
Tabelle 4: Berechnung der Entgeltpunkte für Versicherungszeiten in den alten Bundesländern

Jahr	Beitrags- bemessungs- grenze EUR/DM	Eigener berücksichtigter Verdienst EUR/DM	Durchschnitts- entgelt EUR/DM	Anspruch Entgeltpunkte
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2016	74 400		36 267*	
2015	72 600		34 999*	
2014	71 400		34 514	
2013	69 600		33 659	
2012	67 200		33 002	
2011	66 000		32 100	
2010	66 000		31 144	
2009	64 800		30 506	
2008	63 600		30 625	
2007	63 000		29 951	
2006	63 000		29 494	
2005	62 400		29 202	
2004	61 800		29 060	
2003	61 200		28 938	
2002	54 000		28 626	
2001	104 400		55 216	
2000	103 200		54 256	
1999	102 000		53 507	
1998	100 800		52 925	
1997	98 400		52 143	
1996	96 000		51 678	
1995	93 600		50 665	
1994	91 200		49 142	

* vorläufige Werte

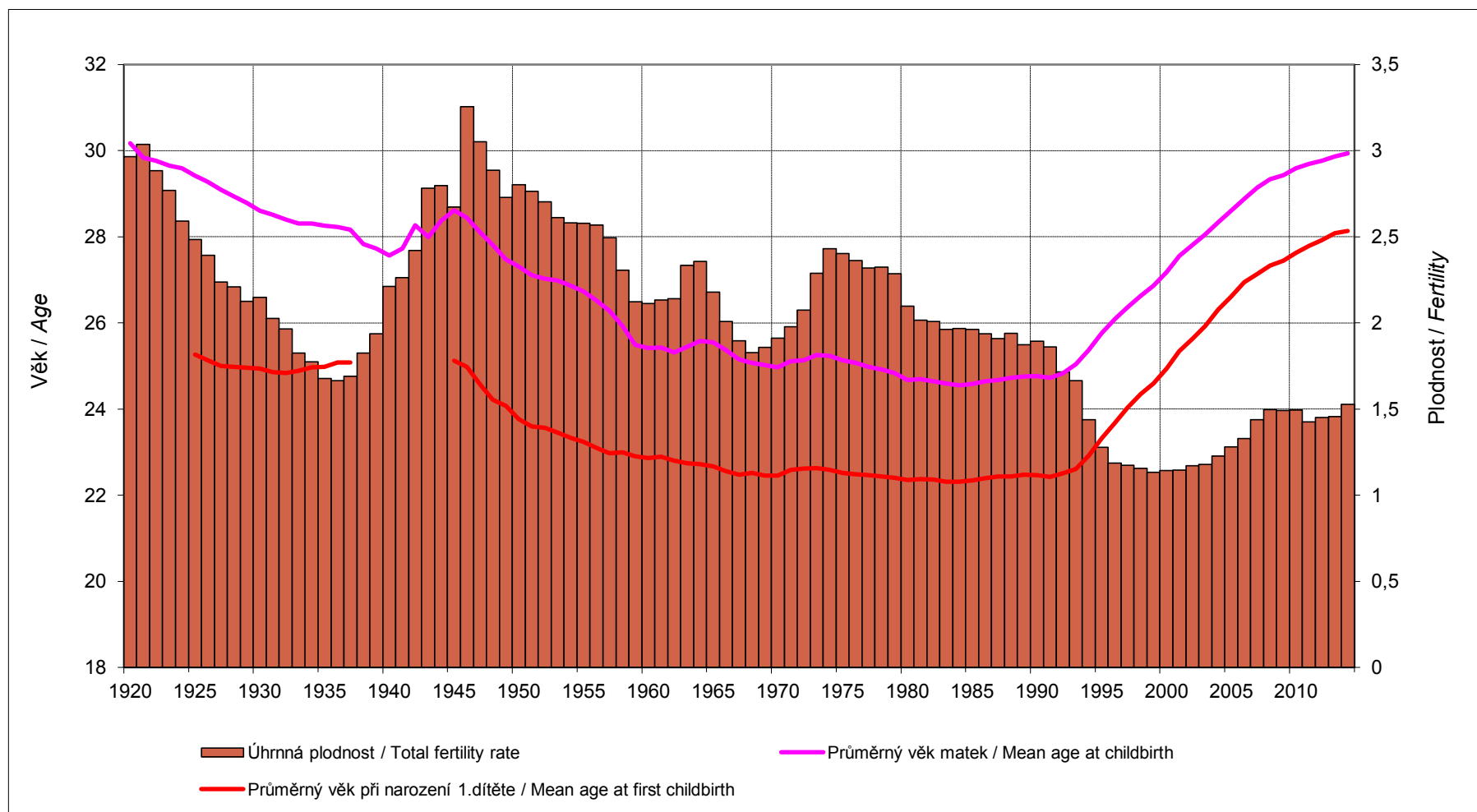
zdroj: Deutsche Rentenversicherung, 2016

Příloha F: Výše důchodů a jejich zastoupení u mužů a žen za rok 2014

zdroj: Sozialpolitik-aktuell.de, 2015

Příloha G: Úhrnná plodnost a průměrný věk matek v ČR, 1920–2014

zdroj: Český statistický úřad, 2015

Abstrakt

VONDRA, Matěj. *Stárnutí populace a financování starobních důchodů*. Plzeň, 2016. 74 s. Bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni. Fakulta ekonomická.

Klíčová slova: důchodový systém, demografický vývoj, starobní důchody, financování, Česká republika, Spolková republika Německo

Práce se zaměřuje na financování starobních důchodů v kontextu stárnutí populace, ke kterému v Evropě dochází. Popisuje a zároveň i porovnává důchodový systém v České republice a ve Spolkové republice Německo. Cílem této práce je charakterizovat jednotlivé pilíře, které obě země využívají k financování starobních důchodů, a popsat demografický vývoj obyvatelstva v těchto zemích. Na základě teoretické části a aktuální situace v obou zemích práce také obsahuje možná řešení problému s financování starobních důchodů.

Abstract

VONDRA, Matěj. *The ageing of population and the funding of pensions*. Pilsen, 2016. 74 p. Bachelor Thesis. University of West Bohemia. Faculty of Economics.

Key words: pension system, demography, pensions, financing, Czech Republic, Federal Republic of Germany

The thesis focuses on the funding of pensions in the context of population ageing which occurs in Europe. It describes and also compares the pension system in the Czech Republic and the Federal Republic of Germany. The aim of this thesis is to characterize particular pillars, which both countries use to fund old age pensions and describe the development of demography in these countries. The thesis also includes possible solutions for the problem of financing retirements in both countries, based on the theoretical part and the current situation in countries.